Ціна 60 пф.

Українські Вісті

UKRAINSKI WISTI • UKRAINIAN NEWS

UKRAINISCHE NACHRICHTEN

ТИЖНЕВИК ПОЛІТИКИ, ЕКОНОМІКИ, КУЛЬТУРИ І ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ

Наші закордонні представництва:
Америка: Neseniuk I. 99 Ave. „C", New York 9, N.Y.. U.S.A.
Англія: A. Bondareuko, 78. Kensington Park Road. London. W. 11.
Австралія Krywolap S. Box 1586. M. G. P. O. Adelaide S. Australie
Аргентіна: M. Paranuk, Av. I. M. Campos 556 San Andres F. C. G. Mitre. Argentina.
Бельгія: W. Schklar, 14, Rue F. Stevens, Herstal (Liege), Belgien
Голляндія: W. Harasymenko Smaragdplein 75 Utrecht (Holland)
Канада: A. Kramar. 36 Delaware Ave., Toronto 4, Ont., Canada
Франція: N.Grouchetzky, 33, rue Roque de Fillol Puteaux, Seine. France. К-то: Paris CC 11.087.11

Рік XVII. ч. 28 /1454/ ■ Herausgeber: Verlagsgesellschaft „Ukrainski Wisti" Verlagsort: Neu-Ulm/Donau Druck: Verlagsgesellschaft „Ukrainski Wisti", Neu-Ulm/Do., Schließfach 32 — Tel. 77529 ■ Неділя 9. липня 1961 р.

П. СІЧИНСЬКИЙ

ЛИНВОХОДИ

1. ЦІКАВИЙ СИМПТОМ

Це безсумнівну симптом реального відчуття неминучости розпаду Російської імперії, врахування руху світової історії саме в такому напрямку й наростання світової опінії проти російської великодержавницької реакції, за позитивне й демократичне розв'язання проблеми народів поневолених в московському концентраку, — а звідси, — шукання шляху розумнішими представниками російської політичної еміграції до хоч якогось збереження «державного організму» «великої країни», яка раніше називалася Російською імперією Романових, а сьогодні називається СССР.

Маємо на увазі зовсім несподівану щодо змісту статтю в трибуні російської чорносотенної еміграції, в «Новому Руському Слові», автора Е. ПЕТРОВА-СКИТАЛЬЦЯ під заголовком «Внутрішнє національне питання» (ч. з 28. травня ц. р.). Стаття ця, безперечно, вміщена як провідна на тому місці, де досі завжди вміщалися статті, які відображували лінію цього часопису в актуальних питаннях відносно долі Російської імперії. Несподіваність статті Петрова-Скитальця, попри всі її суперечності (про що буде нижче), в її тверезій оцінці майбутнього імперії, яким має бути **неминуче розчленування її, якщо не буде знайдено правильного розв'язання національного питання** в цьому «державному організмі» — Росії, а правильним розв'язанням, на думку автора, може бути тільки... **перетворення імперії на вільну співдружність націй, вільних, незалежних і рівноправних,** на зразок англійський чи французький.

Коли взяти під увагу постійний чорносотенний дух цієї трибуни російської реакції, дух позначений девізом «тащіть і не пущать», дух «оголтелого» «махрового» російського імперіялізму з його гістеричним криком проти «расчленения», проти «сепаратизму» всіляких «шовіністів» аж до вимог скасування резолюції Конґресу США, аж геть включно до топтання в бруд великого пророка української нації — Шевченка й то якраз з мотивів російської чорносотенщини, бож він «сепаратист», — коли взяти під увагу все це, то виступ Петрова-Скитальця, це як повів свіжого, більш-менш здорового повітря в затхлій і вонючій «авгієвій стайні» імперіялістичного мракобісся... Хоч цей виступ продиктований тими ж самими мотивами (уболівання за долю «великої держави», шуканням шляхів як же ж її все таки зберегти при житті, бодай хоч у якійсь маскувальній формі), але він все таки заслуговує на увагу.

І заслуговує він на увагу, власне, не так своїм змістом, як тими глибшими причинами, які цей виступ породили, або точніше — причинами, які змусили трибуну російської чорносотенщини відкрити люки й трохи провітритись, заграти іншої мелодії — в тон тим процесам, які й їй (московській реакції) диктують свою волю та змушують «держать нос по ветру». Причини, треба думати, в тих процесах, які відбуваються в верхах американської політики, в формуванні американської політичної думки відносно проблеми поневолених народів комуністичної Російської імперії, нарешті — в розвиткові подій по лінії того самого закону 86-90, що його ще недавно з такою впертістю ця сама трибуна російського єдинонеділимства намагалася за всяку ціну погасити, злік відувати, «похерить». Очевидно, ті процеси в конечному висліді все таки змушують і цю російську реакцію на американському континенті подпорядковуватись, або рахуватися, оскільки всі ті Вайнбавми тощо є американськими громадянами. Демократія демократією, але дозвольте, мовляв, вас попросити все таки «держать нос по ветру»! І от — «держим нос по ветру». Там, де недавно друкувалися зухвалі вимоги про скасування закону 86-90, раптом видруковано велику статтю, яка ставить питання майбутнього Російської імперії в площину формально майже діяметрально протилежну тій, яка була пропагована досі: замість «тащіть і не пущать», проповідується ідею — вільної співдружности націй, всіх дотеперішніх республік СССР як **рівний з рівним,** засуджується в ній нерозумний дотеперішній, білий і червоний поліційний курс на втримування всіх в складі імперії силоміць, говориться про **дух часу,** про **демократію** і — про **«принципи християнства»,** про **«рабовласницький» характер СССР** тощо.

Якби це було справді зміною курсу (щирою зміною!) російської політичної думки у вільному світі, це було б не погано. Але... Є одно але. А може й кілька «але».

2. ТАНОК НА ІМПЕРІЯЛІСТИЧНІЙ ЛИНВІ

Рукою Петрова-Скитальця все таки водить не щире людське уболівання за щастя й долю поневолених народів, не християнські мотиви (хоч він і мотивує головне ними свій виступ і свою політичну концепцію), а мотиви **збереження якось** величі тієї держави, яка все таки лишиться єдиною державою, і буде називатися «співдружністю народів Росії». Звідси й та трагедійність, якою позначений його виступ, — це танок на хисткій линві, це намагання примирити непримиримі, виправдати те, що не можна виправдати, нарешті зшити докупи те, що зшити не дається вже сьогодні, а вже зовсім не дасться зшити завтра, бо логіка розвитку історії, хід історичних подій, тому суперечить, як він і сам це визнає.

До трагічних суперечностей його статті (чи його концепції про збереження могутнього державного організму на засадах вільного співжиття) належать хоч би й ось такі:

Говорячи про вирішення долі підросійських народів в спосіб створення «вільної співдружности» незалежних національних держав, як «рівний з рівним» з усіма демократичними правами, свободами та привілеями, автор пропускає найголовніше, — **як же мало б статися таке перетворення «тюрми народів» СССР у «вільну співдружність» незалежних, самостійних народів?** Логічно мусіло б бути так: для того щоб об'єднуватися у вільну співдружність (на зразок англійського коммонвелту, як то автор сам підкреслює), треба щоб ті народи **спершу стали ж вільними, незалежними, дістали всі демократичні свободи й права політичні та національні** (за тим же зразком англійським чи навіть французьким!), **а тоді вже добровільно вибрали оту форму «російського коммонвелту», топак «вільну співдружність».** Тобто шлях до мети пана Петрова-Скитальця мусів би лежати спершу через розчленування, ліквідацію Російської імперії — СССР через усамостійнення всіх республік, а тоді вже через об'єднання їхнє (добровільне!) у співдружність. Але Петров-Скиталець це промовчує. Бо саме цього справедливого й логічного й демократичного та християнського шляху він боїться, а з ним і всі інші «демократи» й не-демократи російські. За Петровим виходить так, що, не випускаючи поневолених народів, боронь Боже, за СССеРівські дроти (бож розбіжаться!), проблему буде розв'язано в спосіб автоматичного «добровільного» переіменування тоталітарного деспотичного СССР на демократичну «вільну співдружність» — і все. І в цьому от вопіюща фальш петрово-скитальської «демократії». Друга суперечність така:

Автор твердить, що на Україні, властиво, немає справжнього «сепаратизму», а лише є «антикомунізм», а вже цей зумовлює якось частково поверховий «сепаратизм», і тому (цитуємо): **»украинцы не восстают, потому что для них, кроме других «увесистых» причин, не ясны контуры нового строя«.**

Що належить до отих «інших» «увесистых причин», не відомо. Але далі автор, сам того не помічаючи, відкриває лапки біля цього слова, він пише двома абзацами нижче:

«Если восставать, то прежде необходимо знать, за какое будущее восставать. Что именно придет на освободившееся место в Киеве?» Так написавши, автор, забувши, що він увесь час обстоював ідею конечної співдружности «народів Росії», як нібито мрію всіх тих народів, пише далі таке:

«Если появится тень великодержавной реставрации, то несомненно страна (Україна, — Ред.) станет за полное отделение».

О!

Отже: автор прозрадив сам, що його концепція — це ідея «неполного отделения». І друга річ, — автор прозрадив, що «народи Росії», а в даному випадку український нарід, **таки знають, чого вони хочуть.** Свободи! **«Полного отделения» від Росії.** Хоч як Петров-Скиталець натягає шкірку облуди на жорстоку правду фразою про те, що **«украинцам... не ясны контуры нового строя»,** але правда вилазить назовні вперто: **українці прекрасно знають і бачуть «контури нового устрою», бо це ж вони будуть його творити.** Нарід український, як і всі народи СССР (чи пак «Росії»), не будуть питати в редакції «Нового Русского Слова», як їм улаштовувати свою долю. Це розуміють редактори «НРС» і п. Петров-Скиталець, але вони трагічно балянсують, щоб якось не впасти, а прийти таки до цілі — **до втримання в цілості «державного організму» Росії.**

І третя, кричуща, суперечність статті Петрова-Скитальця, а з нею і «нового курсу» редакторів та надхненників «НРС»: з одного боку говориться про принципи демократії й християнства, про права народів на волю і всі інші людські привілеї, а з другого: **обмежується перспективу визволення «народів Росії» лише до одного варіянту,** як лише єдино-правильного розв'язання поставленої альтернативи (цитуємо):

«Якщо серйозно задуматися над майбутнім і уявити собі якісь конечні результати ґльобальної боротьби сучасности, то держава, іменована нині СССР, збережеться цілою лише в двох випадках: або вона лишиться централізованою деспотією в наслідок військової перемоги комунізму, або ж набуде форму **вільної співдружности в результаті внутрішнього перевороту,** при чому, **ні в якому разі не антисоветського,** а лише антипартійного, антикомуністичного... **Всі інші визвольні варіянти безперечно і безсумнівно приведуть до розчленування».**

Тут все. Тут цілий «цимес» статті Петрова-Скитальця й вимушеного (під тиском дійсности) нового курсу впливової російської політичної еміґрації, ґуртованої навколо «НРС»; тут і «хитра» пружина, що рухає з середини цей поворот на нові рейки; тут і показник жалюгідної еквілібристики на хисткій линві російського, маскованого імперіялізму.

Все, як бачимо, зводиться **до збереження «государства, именуемого ныне СССР».** Всі інші варіянти є ганебні, на думку Петрова-Скитальця й ред. «НРС», бож вони **«несомненно приведут к расчленению».** Ясно? Ясно!

Така вартість клятбі на «християнство» й «демократію». Виявляється, що вартості християнства й демократії вимірюються виключно міркою інтересів збереження російської державної величі.

Ось так танцюють на слизькій єдинонеділимській линві російські псевдодемократи, змушені до цього танцю зовнішніми обставинами, отим «світовим прогресом», про який пише один з ентузіястів, пірваний статтею п. Петрова-Скитальця, пан Р. АРАТЯН.

3. АЛЕ...

Але в цій статті є багато все таки цінного для нас. А саме: узнання п. Петровим-Скитальцем, а з ним значить і цілим рядом осіб з табору російської еміґрації, що **свободи й національної незалежности прагнуть не якісь там пара еміґрантських «сепаратистів», а цілі народи, уярмлені в СССР-Росії.** А також, — ствердження, що **боротьба народів СССР за свободу, це не є фікція. Що ніякі заходи совєтського режиму не знімають цієї проблеми з порядку денного, а тим більше не зніме їх російська еміґрація! Надто ж цінним є — ствердження змагань народу українського...** І мимоволі приходить на цьому тлі на думку настанова деяких українських «патріотів» на еміґрації, що вже зрезиґнували зі змагань за повну незалежність України, висуваючи тезу про те, що сьогодні, мовляв, українського народу, як одноцільної великої нації, вже немає, а є — мішанина, **російсько-інтернаціональний конґльомерат,** а тому, мовляв, немає чого впиратися в питанні «непередрішенства», бо все одно, мовляв, в Україні нікому буде голосувати за державну незалежність, а значить — смалімо повною парою до похорон українських самостійницьких змагань, а ставаймо на позиції принципової коляборації з єдинонеділимством, бо тим «хоч щось врятуємо». Тобто, принаймні врятуємо якусь районову автономію вишиваної сорочки... Також приходять на думку деякі жалібні «концепції» (політичні, ясна річ) про те, що в цій ситуації «переміщування» й «переміщення» населення України «на цілинні землі» **яка вже там може бути «визвольна боротьба», досить буде хоч якогось там радіо-мовлення, щоб люди десь там на цілинних землях врядигоди чули українську мову... І за те спасибі.**

Це теж танцюристи. На линві пасивізму й меншевартісности.

Цей пасивізм і трагічне пристосуванство до (уроєного) «занику нації» дістає раптом оглушливого ляпаса рукою не кого іншого, а самого таки «старшого брата», рукою російських єдинонеділимців, що, не в приклад українським деяким патріотам і «сепаратистам», стверджують і оцінюють належно велику й загрозливу (для них!) волю українського народу до свободи й окремішности, і реальну **перспективу такого устремління нашого народу.**

Щастям є (і це стверджує таки й п. Петров-Скиталець, а з ним і ряд дискутантів проти його, мовляв, скрайнього «лібералізму»), що доля СССР-Росії буде вирішуватися, зрештою, не еміґрантами, а народами всіх підсовєтських республік, а значить — і питання волі та незалежности тих народів буде

(Закінчення на 8-й сторінці)

В. ФЕДОРОНЧУК

Закордонна політика адміністрації Кеннеді

(Закінчення з «УВ» ч. 23/1449)

ПОЛІТИКА КЕННЕДІ СУПРОТИ СОВЄТСЬКОГО СОЮЗУ

Після розгляду закордонної політики Кеннеді окремо для кожного з великих географічних районів, в яких вона мусить бути активною (в Европі, в Африці, в Латинській Америці, в Азії), залишається розглянути взаємини США з Совєтським Союзом і зробити можливі в цьому напрямку висновки про ґльобальну постанову нової закордонної політики США. Очевидно, що ґльобальна постановка не зводиться просто до підсумку встановлених політик для різних географічних районів; навпаки, будучи неабстрактною і негнучкою передумовою, така постановка виробляє, — або щонайменше, повинна б виробляти, — керівний принцип, який інспірує окремі секційні політики так, що гармонізує їх якраз в **одній** політиці, в новій закордонній політиці США.

З другого боку, стосунки з Совєтським Союзом зумовляють усю американську закордонну політику, тобто заторкують кожний з окремих секторів і, крім того, висувають специфічні проблеми максимального значення, які називаються «роззброєнням» і «ядерним перемир'ям», Німеччиною і Берліном. Тому, як ми зазначили, загальна політика США і політика Вашінґтону супроти Москви становлять одну цілість, — нерозв'язно сполучені. Чи то мова про критичні ситуації, як Конґо, Ляос і Куба, чи про основні постійні проблеми, як відношення до невтральних країн, або політика допомоги слабкорозвиненим країнам, лінія, накреслена і проводжувана адміністрацією Кеннеді, зустрічає завжди непохитний пункт стосунків з Совєтським Союзом або, точніше, з совєтсько-комуністичним блъоком.

Кеннеді і його дорадники усвідомлюють цю дійсність, як, зрештою, усвідомлювала її попередня адміністрація Айзенгауера, бо це є наявним і головним фактом післявоєнної міжнародньої ситуації. Кеннеді провадить критичний перегляд постановки американської закордонної політики, достосовуючи її до складної і багатогранної дійсности «60-х років».

Кеннеді свідомий того, що треба насамперед зректися думки про перевагу США над своїми союзниками, замінюючи її ідеєю про взаємозалежність між США і їхніми союзниками. З другого боку, по-суті наступили дві радикальні зміни на світовій сцені: рівновага взаємних можливостей ядерного знищення і постання численних нових держав, в тому числі комуністичний Китай. З цього випливає фактичне перевершення багатьох традиційних політичних і військових позицій, що дотепер переважали (це саме треба сказати і відносно Совєтського Союзу).

Проблема американської закордонної політики ставиться в наступну площину: як запевнити безпеку США й їхніх союзників у такому радикально зміненому світі? Відповідь треба шукати чотирма шляхами, що всі збігаються на одній меті: 1. Пристосування американського військового потенціялу до нової ситуації; 2. Точне визначення стосунків США з їхніми союзниками; 3. Втручення в змагання «конкуренційної коекзистенції» шляхом ефективнішої політики допомоги і взагалі намагання переглянути американську політику супроти країн Азії, Африки і Латинської Америки; 4. Безпосередні переговори з Совєтським Союзом як щодо виняткових ситуацій, що їх Кеннеді одержав у спадщину від адміністрації Айзенгауера, так і щодо великих проблем, що вже давно тягнуться між двома блъоками, очоленими Вашінґтоном і Москвою.

Перший пункт, — пристосування американського військового потенціялу до нової ситуації, — розглядається в посланні, що його Кеннеді вислав до Конґресу 28. березня і в якому американська політика основується на передумові, що США першими ніколи не нападуть. Так що мусять рахуватися з можливістю стати об'єктом несподіваної ядерної атаки, але мусять посідати і зберегти такі засоби, які їм «уможливили б пережити перший удар і відповісти нищівним потенціялом» — у свою чергу. Щоб осягнути цей мінімум безпеки, Кеннеді вимагав від Конґресу додати до 41 840 млн. долярів, що їх уже вимагав Айзенгауер на військові видатки на найближчий фіскальний рік, дальших 1 954 млн. долярів. Таким чином, американський державний бюджет перевищив би на 100 млн.дол. максимальну цифру, що її осягнув був цей бюджет у 1953 р. під час Корейської війни. Додаткова сума повинна б бути вжита на збільшення будівництва підводних човнів, озброєних ракетами «Поляріс», і баз для міжконтинентальних ракет «Мінютмен» (Minuteman), — з одного боку; а з другого боку щоб зміцнити військові запаси, потрібні для інтервенції на випадок «малих воєн».

Можна робити різні зауваження до цієї постановки американської політично-військової стратегії. Одначе насамперед слід ствердити, що вона відповідає найтрадиційнішій концепції: бути настільки сильними, щоб запобігти і відбити охоту будь-якому евентуальному аґресивному намірові. Але ситуація така, що здогадна аґресія не буде того ґатунку, на яку треба буде відповідати ракетами, а натомість полягатиме в одній або в низці тих місцевих «малих воєн», на які майже неможливо відповідати військово, не зважаючи на всяке підготовче зусилля в цьому відношенні. Випадок з Ляосом є цінною наукою: щоб протиставитися розвиткові такої «малої війни» в несприятливому для американських інтересів сенсі, Кеннеді не міг зробити нічого кращого як вдатися до звичайних «великих» засобів залякування.

Іншим вислідом вищезгаданої стратегії могло б бути те, що, осягнувши потенціял безпеки, США могли б підпасти під спокусу неоізоляціонізму, будучи в стані закріпитися у «фортеці Америки» і залишаючи союзників та невтральних на власні сили. Але треба негайно попередити, що таке припущення цілком нереальне, і то як з погляду на наголошену взаємозалежність між США й їхніми союзниками, так і тому, що американці вже усвідомили собі, що світове керівництво (leadership), яке їхня країна осягнула після другої світової війни, змушує їх до зобов'язань, від яких вони не можуть відмовитися, в найвіддаленіших закутках світу, від Ляосу до Анґоли. Доказом цього є визначення професором Вол Ростоу (Woll Rostow), одним з найавторитетніших дорадників президента Кеннеді в ділянці національної безпеки, національного американського інтересу, визначення, з яким адміністрація Кеннеді, по-суті, погоджується.

На думку проф. Ростоу, США сьогодні немовби острів у відкритому морі великої европейсько-азійсько-африканської континентальної маси, ресурси і військовий потенціял якої перевищують ресурси та військовий потенціял США. Національний інтерес США полягає отже (аналогічно до того, як було з Великобританією в минулому столітті) в тому, щоб перешкодити, щоб будь-яка держава чи група держав панувала над континентальною масою в той спосіб, щоб могла становити загрозу США або для коаліції, якою вони керують. Такий результат, на думку проф. Ростоу, не може бути осягнений тільки у військовій площині, але також і передусім в ідеологічно-політичній площині, допроваджуючи до того, щоб Европа, Азія й Африка розвивалися по лініях можливо якнайбільш сполучних з американськими інтересами. Практично це означає: збереження солідарности з европейськими союзниками, що ідеологічно і політично вже стоять по боці США; пошана до незалежного розвитку афро-азійських країн, тобто погодження на невтралізм; угода з Совєтським Союзом про взаємне пошанування сучасних позицій і про розв'язання великих міжнародніх проблем, дотепер невирішених.

Таким чином, ми повернулися до пунктів II, III і IV, про які ми згадали вже, говорячи про збіжні шляхи, які США становлять собі за ціль пройти їх, щоб здійснити нову закордонну політику. Оскільки ми вже про них говорили в попередніх розділах, коли розглядали взаємини США з їхніми созниками і з країнами Африки, Азії та Латинської Америки, більше не будемо до них повертатися. Коли мова про взаємини з СССР, то політика Каннеді їхнє влаштування виразно відклала на пізніше. Тоді як проблеми Німеччини і Берліну

(Продовження на 3-й сторінці)

А. ГУДОВСЬКИЙ

Дискусійний клюб і російське питання

Дуже добре, що в Нью-Йорку засновано клюб «Круглого столу». Збираються там люди, які цікавляться політично-громадськими проблемами, і культурно обговорюють актуальні та цікаві теми. Треба тішитися, що маємо в Нью-Йорку місце, де українці обмінюються думками і дискутують без партійно-групової наїжености і нетерпимости.

Дехто пробує представити дискусійний клюб, як твориво ОУН(з), з наміром «захоплення» української еміґрації під свій ідейний вплив та для суґерування їй своєї політичної лінії. Це є злослива вигадка! Ініціяторами й організаторами клюбу були д-р М. **Галій**, Є. **Стахів** і ред. І. **Кедрин-Рудницький**, який був першим головою клюбу. Зараз головує Є. Стахів. А після нього буде д-р С. **Ріпецький** чи хтось інший. Членами клюбу є люди різних політичних уподобань — партійні і безпартійні, але кожний з них висловлює лише власні погляди.

Виступали в клюбі з доповідями в основному українці, але управа запрошувала також сторонніх доповідачів: від росіян, жидів і від АКВ. Від росіян виступав Б. **Ніколаєвський.** Після його доповіді була цікава і змістовна дискусія. Українці висловили добре аґрументовані критичні зауваги. Для того і дискусійний клюб, щоб обговорювати актуальні проблеми, серед яких проблема українсько-російських взаємин є однією з важливих.

На виступ Б. Ніколаєвського наша «вулиця» зареаґувала галасом, що вже домовляються з росіянами, що продають Україну і т. д. На жаль, галасує не лише «вулиця», а й деякі поважні партійні діячі. Ось в «Українському слові» ч. 1013 появилася стаття інж. О. **Бойдуника** під наголовком «Невже це можливе?» Автор припускає, що запрошення Б. Ніколаєвського і виступ М. **Прокопа** на політичній конференції УГВ-Ради 4. березня ц. р. про українсько-російські взаємини є кільцями однієї акції. Очевидно, інж. Бойдуник хотів представити дискусійний клюб, як прибудівку ОУН(з), щоб відстрашити від нього **своїх людей в Нью-Йорку**, але, як ми вище зазначили, це не відповідає правді.

Дуже зле, що в клюбі не видно членів ОУН(с) і споріднених їй організацій. Пора кінчати з ізоляцією і ґетто! Пора поступовішим угрупованням ОУН порозумітися. Вважаємо, що перші кроки в цьому напрямку повинен би зробити М. **Лебідь.** Помилки 20-річної давности не повинні бути перешкодою для національно-політичної співпраці й обміну думками. Але повернемося до статті інж. Бойдуника.

Автор любить приймати позу охоронця наших ідейно-національних постулятів, який рятує українську еміґрацію від різних уявних виламів і ухилів. Пригадаймо хоч би виступ інж. Бойдуника в США після виходу ОУН(с) з УНРади, під час яких він виставляв себе майже українською Жанною д'Арк, яка намагалася «рятувати» УНРаду від «непередрішенства». Тепер інж. Бойдуник знов б'є на сполох і закликає нас рятувати цілість визвольного фронту, бо ОУН(з) чи УГВР «плянують спільну боротьбу і визвольний союз з росіянами». Звідки автор таке взяв? Треба стримувати буйну фантазію і не робити з мухи слона, щоб не уподобнюватися відомому персонажеві Сервантеса.

Інж. Бойдуник присвятив майже половину статті політичній біографії Б. Ніколаєвського. Алеж інж. Бойдуник не відкрив Америки, бо знаємо Ніколаєвського не від сьогодні. Половину з поданих інж. Бойдуником цитат з виступів Ніколаєвського я також наводив у своїй статті ще кілька років тому. Знаємо, що не зробимо з Б. Ніколаєвського прихильника українського самостійництва, але треба, щоб наші ідеї й домагання розходилися поміж людьми, щоб росіяни чули і бачили, хто ті самостійники. Добре, що оце вони мали нагоду послухати не лише «галічан», а також пп. **Чикаленка, Сименен**ка, **Новицького** та інших.

Не було б зле, якби Ніколаєвський улаштував аналогічний виступ українця серед росіян. Мусимо використовувати кожну можливість, щоб розповсюджувати наші самостійницькі постуляти, боротися за нашу правду і пропаґувати її, а не тримати в кишені.

Ось 25. травня появилася в «Новом Русском Слове» стаття **Петрова-Скитальця** під наголовком «Внутринациональный вопрос». Не сумніваємося, що поштовхом для цієї статті був виступ в нашому клюбі Ніколаєвського. П. Петров-Скиталець подає досить конструктивну розв'язку проблеми, а головне вдало обґрунтовує і захищає свої тези перед земляками — російськими еміґрантами. Його виступ — значний крок уперед. Радимо читачам прочитати цю статтю.

Автор пропонує добровільний коммонвелт незалежних рівноправних держав з окремими арміями і культурно-господарчою співпрацею у формі федерального плянування державної промисловости. Автор пише:

«Адже Україна і Білорусь уже довгий час номінально є рівноправними членами ООН — чи ж можливо, щоб після звільнення від комунізму посягнути на це право?»

Схема Петрова-Скитальця не покриває наших національних аспірацій, але виступ цей треба вітати, бо такі виступи допомагають російській еміґрації змінювати її архаїчні погляди. А ми повинні ставити проблему і цим стимулювати такі виступи. З цих міркувань ми вітаємо зустрічі й дискусії з росіянами.

Від застрашування Б. Ніколаєвським інж. Бойдуник перейшов до застрашування нас московським народом у цілому. Для цього він навів «знамениті» цитати з російських авторів: 1) текст російської пісеньки, в якій російська жінка нахвалюється вбити нелюбого чоловіка і зварити з його кісток холодець, а з печінок спекти періг; 2) оповідання про те, як під час наполеонівської війни російські баби купили за п'ятака полоненого французького солдата, щоб молотити його кочергою і штрикати веретеном, тобто мучити. Невже інж. Бойдуник не відчуває, що така «аргументація» і такі цитати можуть лише компромітувати українську еміґрацію, а його середовище в першу чергу? Невже інж. Бойдуник думає, що всі ми — селепки, в яких такими засобами можна розпалювати ненависть до московського народу і цим тримати нас на антиросійських позиціях? Та це ж якась своєрідна расова сеґреґація! Гітлерівські посіпаки знищили кілька мільйонів жидів, але за це ніхто не вважає всіх німців вбивниками і садистами. У США майже щодня відбуваються вбивства і ґвалтування, але ці сумні явища ніхто не використовує для окреслення духово-морального характеру **цілого народу**, як це зробив інж. Бойдуник по відношенню до московського народу. Деякі африканські мурини не так давно були канібалами, але це не перешкодило прийняттю муринських держав до ОН.

Інж. Бойдуник зупиняється також на виступі д-ра М. Прокопа про українсько-російські взаємини. На цю тему було вже багато відгуків, а тому обмежуся лише парою зауваг. Знаємо, що Горновий і Полтава не утотожнювали російського народу з імперіялістичним большевизмом, що аналогічно насвітлював це питання і п. Багряний у статті «Росія і ми» («Українські вісті» за 10. XI. 1960 р.), але тоді інж. Бойдуник не був на сполох. Чому ж зараз так алярмує?

Д-р Прокіп вважає, що «українська політика повинна проводити лінію поділу між російським народом і панівною в СССР системою комуністичної диктатури й імперіялізму». Така концепція дещо ушляхетнює і підпирає етично нашу визвольну політику в очах західнього світу, але ми не можемо її прийняти з таких міркувань:

1) вона занадто абстрактна в обставинах сьогоднішнього дня, бо фактично лише одна російська організація — скавт в Австралії визнає наше право на самостійність (так інформував Я. Кулинич);

2) вона мала б шкідливий вплив на Батьківщині. Пояснимо чому: большевицький режим провадить русифікацію і намагається виховати універсальний тип «радянського» компатріота, національні аспірації якого обмежувалися б провінційно-мистецькою етнографічною шароварщиною. Ми віримо, що в Україні є і завжди будуть існувати опозиційні елементи, які боротимуться за національні ідеали і боронитимуть вартості національної субстанції. А така боротьба можлива лише з позиції ворожости до російських впливів і до суб'єкта тих впливів-російського народу з його домінуючою позицією в СССР. Ми, емі-

(Закінчення на 3-й сторінці)

Закордонна політика адміністрації Кеннеді

(Продовження з 2-ї сторінки)

навіть злегка не були заторкнені, переговори з питань роззброєння американці узгіднили з совєтами відновити в серпні ц. р. Що американці серйозно підготовляються до цих переговорів, доводить факт, що спеціяльна група дорадників президента, під керівництвом МекКлоя, працює над зформулюванням точних пропозицій про інспекцію і контроль зменшення озброєнь. Тим часом почалися дискусії женевської конференції з питань ядерного перемир'я, які повинні дати нагоду перевірити, чи і наскільки совєти бажають осягнення угоди про це питання, як передумови для ширшої угоди про роззброєння.

Закордонна політика Кеннеді перебуває ще у фазі, яку можна б назвати розташовуванням пішаків на шахівниці. Звичайно, загальна візія просвічує цій делікатній роботі, але треба буде ще багато часу і багато наполегливої праці, заки результат її набере конкретного вигляду.

Зважившись на те, що між США і СССР створилася рівновага взаємних можливостей ядерного знищення, і на те, що американська політика основується на передумові, що США першими не нападуть, Кеннеді змушений не відкидати політики т. зв. «мирної коекзистенції» з совєтським бльоком. Це й пояснює ініціятиву Кеннеді про зустріч з Хрущовим, яка відбулася у Відні 3. і 4. червня. Кеннеді поїхав на цю зустріч у стані, так би мовити, психологічної нижчости, бо мав за собою неуспіх в Ляосі і на Кубі, а теж бракувало йому певности погоджености союзників, які не схвалювали зокрема дипломатичної непідготованости зустрічі. Під конвенціональними словами схвалення та задоволення британців і німців (зате французи зовсім не приховували свого незадоволення) приховувалися досади і застереження. В дійсності, згадані невдачі в Ляосі і на Кубі, які є одночасно успіхами совєтської політики (у війні перемагає, як відомо, той, хто робить менше помилок), активізація московсько-совєтської імперіялістичної політики в Африці, Азії й Латинській Америці, випливаюче з цього погіршення світової ситуації на некористь Заходу, — все це супроводжувало віденську зустріч.

Чи був це сприятливий момент для американсько-совєтського діялогу? Більше голосів підносилося проти зустрічі, ніж за неї. Чи повторюється Мюнхен? — висувалися запити в Европі. Чи купуватиметься (і за рахунок якої нової Чехо-Словаччини) сумний мир? Але з Америки, на щастя, прийшла відповідь: Кеннеді їде тільки до Відня, а не до Мюнхену; й їде не тому, щоб просити чи пропонувати ганебний мир, а тому, щоб вказати Хрущову неперехідну межу. Ця межа вже визначена: нею **є статус кво**, пошанування якого є основною умовою миру.

США, а з ними й увесь Захід, ще раніше, і неодноразово, вказували на пошанування **статусу кво** як на необхідну умову миру. Але совєтська політика продовжувала розбивати цей статус кво, рахуючи наперед на податливість Заходу.

Отже, Кеннеді їхав на зустріч з Хрущовим, щоб виразно говорити йому про проблеми миру, а не щоб робити поступки або просити поступків від Хрущова, чи укладати якісь окремі договори. Це виразно виходило з «спеціяльного послання про настирливі потреби нації», що його Кеннеді особисто виголосив 25. травня перед спільною сесією сенату і палати репрезентантів.

Цим посланням Кеннеді ставив собі за ціль відверто вселити американському народові драматичний і настирливий сенс сучасного історичного моменту, по тій лінії постановлення, яку знаходимо в його інавґураційній промові з 20. січня і в посланні про «стан унії» з 30. січня. Поскільки цими останніми чотирма місяцями (тобто до віденської зустрічі) сталися події, — від Куби до Ляосу, до «космічного лету» Ґаґаріна, що дозволили совєтсько-комуністичному світові зарахувати пункти на свою користь, Кеннеді відчув обов'язок розбудити в американському народі сенс драматичности історичної хвилі. Крім того, маючи на увазі недалеку віденську зустріч, він хотів з найбільшою виразністю дати зрозуміти Хрущову, які є основні пункти позиції США.

В цьому відношенні Кеннеді сказав, що він скористається з віденської зустрічі, щоб висловити Хрущову подвійний невблаганний намір США — ставити якнайрішучіший опір аґресії, хоча в будь-якій формі вона проявлялася б і одночасно продовжувати старатися зберегти мир, з майже невичерпною терпеливістю. Немає сумніву, що промова Кеннеді була виразна, але й ясно також, що позиція Кеннеді не нова, — вона продовжує, хоч і з дещо зміненим тоном, традиційну позицію адміністрації Айзенгауера.

Але визначити Хрущову непрохідну лінію в різних світових районах, в яких проявляється тиск російсько-совєтського імперіялізму, не є вистачальною розв'язкою, й означало б повторити помилку Даллеса. Сьогодні не існує можливости накреслити точну лінію, бо нові ситуації, в які включається комунізм, створюються в середині різних країн з причин, що мають своє джерело в економічно-соціяльних кризах тих же самих країн, як цьому, власне, вчать нас події на Кубі, в Ляосі і взагалі в слабкорозвинених країнах. Тому засобів лікування треба шукати шляхом розумної інтервенції в самому корені цього феномену; і Кеннеді, насправді, ствердив, що США мають намір стати на чолі революційних сил, що намагаються осягнути в світі потрібні зміни з метою задоволення законних прагнень сотень мільйонів людей, які в Африці, в Азії і в Латинській Америці страждають від неуцтва, хвороб і нужди.

Намір перейти від дефензиви до офензиви, взяти собі до серця священні домагання відсталих народів, — благородний і розумний. Але, на жаль, революційний процес не твориться «на холодно», при столику, тим більше у відповідь на справжню і стихійну революцію. Він виникає тільки тоді, коли вільна творча сила історичної конечности його висловлює. США, а з ними і західній світ, мусять намагатися викликати сили спроможні протиставитися наступові комунізму серед відсталих народів. Насамперед, потрібні будуть великі жертви у внутрішній площині, на які Кеннеді ще раз наполягав у вищезгаданому «спеціяльному посланні», вимагаючи від американців призначити менше ніж пів відсотка національного прибутку на додаткові асиґнування, в наступних п'ятьох роках, щоб збільшити військову й економічну допомогу закордонові, та на військові й космічні програми.

Щодо віденської зустрічі з Хрущовим, то Кеннеді уточнив її значення і межі також на пресовій конференції в Парижі 2. червня, заявивши, що «ціллю віденської зустрічі є виробити собі точнішу думку відносно питань, які цікавлять США і СССР, країни, які спілкуються з нами, і країни, що належать до совєтського бльоку». Кеннеді додав:

«В моєму житті я був свідком трьох воєн. Неможливо студіювати походження цих конфліктів, якщо не оцінюється наслідків, зумовлених помилковим розрахунком, як це сталося зокрема в Корейській війні, в якій комуністи не сподівалися нашої інтервенції і в якій ми не сподівалися китайської інтервенції. Згідно з конституцією, президент США мусить виносити кінцеві рішення в ділянці закордонної політики і для вироблення собі остаточної думки він мусить точно ознайомитися з думкою супротивника».

Отже суттєвою ціллю віденської зустрічі було нав'язання першого безпосереднього контакту між керівниками двох найбільших світових потуг, контакту, який дозволив би їм ознайомитися з стосовними точками погляду і з стосовними становищами щодо ситуації, яка погіршилася була небезпечно. Тому не можна було очікувати від зустрічі між Кеннеді і Хрущовим ніякого конкретного результату, ніякого особливого рішення.

Також Хрущов, у момент прибуття до австрійської столиці, виявив велику обережність щодо можливих результатів своїх розмов з Кеннеді.

«Ми прибули до Відня, — заявив він, — щоб особисто зустрітися з президентом Кеннеді й обмінятися з ним поглядами в головних питаннях, що стосуються взаємин між Совєтським Союзом і США».

Що Хрущов бажав зустрітися з Кеннеді, на це вказує також розвиток совєтської зовнішньої політики останніми місяцями, розвиток, який характеризувало релятивне почуття міри супроти ситуації, що постійно еволюціонує. Супроти низки драматичних подій, що сталися в цьому періоді часу, від Конґо до громадянської війни в Ляосі, від французької кризи до інвазії Куби, Москва вважала корисним зберегти реалістичну поставу. Не зважаючи на погрозливі дипломатичні заяви, не було ані силової спроби, ні інтервенції великих розмірів, щоб силою змусити Захід до поступок у деяких невралґічних пунктах зон його впливу. На коливання західньої, а зокрема американської, політики, совєтський уряд, бажаючи не знищити можливости нав'язати діялог з новою американською адміністрацією, продовжував реаґувати обережно, навіть якщо зі зростаючою полемічною терпкістю. Не бракувало нападів на Кеннеді і категоричних принципових заяв, але не допускаючись до непоправних провокацій. Зокрема симптоматичними в цьому сенсі були ствердження Хрущова в його промовах в Ерівані (виголошеної 6. травня з нагоди 40-ліття встановлення совєтського режиму у Вірменії) і у Тбілісі (виголошеної 12. травня з нагоди 40-ліття заснування грузинської комуністичної партії), в яких він підтвердив потребу «мирної коекзистенції».

Застосування такої тактики в ніякій мірі не послабило основних стимулів совєтської політики. Під знаком «мирної коекзистенції» Совєтський Союз продовжував свою політично-дипломатичну й економічно-торговельну акцію на світову скалю в протиставленні до Заходу. Ряд пунктів були позначені на користь Совєтського Союзу, зокрема в слабкорозвинених країнах, в яких очевиднішими виявляються довготривалі помилки західньої політики.

Не зважаючи на труднощі в стосунках з деякими країнами, як Єгипет і Ірак, що виразно стали на антикомуністичні позиції у внутрішній площині, Совєтський Союз поступово розвивав свої взаємини з цілою низкою африканських і латино-американських країн.

В такій надто сприятливій для комуністичного бльоку, але об'єктивно вагітній небезпеками через постійні вияви місцевих неконтрольованих напружень, ситуації, Москва не завагалася була підтримати ініціятиву Вашінґтону про безпосередній американо-совєтський контакт. Психологічний клімат у Москві напередодні віденської зустрічі був спокійний. Совєтська пропаганда припинила була напади на США. Це виразно вказувало на те, що Кремль був зацікавлений в зустрічі.

(Продовження на 6-й сторінці)

Дискусійний клюб і російське...

(Закінчення з 2-ї сторінки)

ґрація, повинні таку бойову протиросійську поставу найвартіснішої частини українського народу підтримувати нашою безкомпромісовою протиросійською позицією, щоб цим дати їй моральну підпору. Бо як би вона в своїй поставі і своїх зусиллях почувалася, якби дізналася, що ми простягаємо руку російському народові, як «співжертві» большевицько-імперіялістичної тиранії?..

З неведених міркувань ми не можемо погодитися з висловленим д-ром Прокопом твердженням («Свобода» ч. 93), що «проповідування ідеї ладнання взаємин з російським народом не може послабити українську відпорність у боротьбі за незалежність». Такий наш курс таки послабив би відпорність національно-активного елементу на Батьківщині.

А. ГУДОВСЬКИЙ

В. ІВАНИС

Родовід Л. М. Мосендза і його останні листи

(Продовження з ч. 24/1450)

Промайнуло літо. В жовтні я розпочав викладати й переводити лябораторні вправи по техно-хемічній аналізі з новим річником, в якому були й двоє з жовтими мечами (відзнаки Легії націоналістів) в петлицях: височеньким, худющим кістяком з великими в роговій оправі окулярами, Мосендзом, та малим нормального вигляду М. Селешком. Це була нероздільна пара. Мосендз ходив (точніше бігав) і все робив енергійно, скоро, а за ним підтюпцем поспішав Селешко. Так з 1926-1927 навчального року я стало зустрічав на викладах і в лябораторії Леоніда Марковича та його «паташона», як жартівливо їх прозвала моя дружина.

Як студент, Мосендз був завжди точний і акуратний, не спізнюючись ні на лекції, ні в лябораторію, хоча мешкав він в м. Німбурк, друга зупинка залізниці від Подєбрад. Він був дуже короткозорий і без окулярів ставав цілком сліпим, а креслярем був одним із кращих на факультеті.

Мав Леонід Маркович велику здібність до вивчання мов. Коли він почав працювати в лябораторії, я жартома дав йому німецьку, важко написану, технологію нафти Кіслінґа й попросив його перекласти пару абзаців. Він експромтом переклав без помилки, довівши, що свою обіцянку виконав.

В Академії й навколо неї в ті часи купчилося досить письменників, поетів, артистів, до яких фактично вже належав і Леонід Маркович. Але він свої переважно тоді вірші писав скромно і про них довідувалися, коли вони були надруковані (частіше у львівському «Віснику»). Більшість же отих поетів, коли написали щось, то про це ще в рукописі дізнавалася ціла колонія. Леонід Маркович з такої реклями завжди глузував.

Гумористична цикльостилева газетка «Подєбрадка» з добрими дотепами складалася переважно з «засекречених» писань Мосендза, а влучні талановиті карикатури постачав головно студент-ґідротехнік Юрко Матушевський, який не занедбував, як і Мосендз, і науку. Леонід Маркович ганьбив завжди представників отієї писательської богеми, які вчилися слабенько, випрошуючи у «м'яких» професорів «трійки», щоб не затримували стипендії. Тих же з них, які відверто говорили, що їхнє покликання є поезія й література, а Академія потрібна лише для титулу, покійний висміював.

Таке ставлення частенько до Леоніда Марковича викликало застереження. Мені доводилося читати, що небіжчик користувався загальною любов'ю. В дійсності ж цього не було. Як талановитий студент, серед лекторського складу він тішився пошаною. Хоч і носив знак націоналістів

Леонід Маркович не був сектантом і політичними питаннями цікавився дуже мало. На всілякі політичні доповіді він учащав рідко і в дискусіях участи не брав, але на лекцію проф. Райхінштайна з фізико-хемії, чи проф. С. Тимошенка з архітектури, як доповідях гуртка хеміків бував завше. Ні однієї статті до націоналістичного журнала «Розбудови нації» також не написав. На мою зауважу, чому він не співпрацює в цьому органі, відповідав, що там пишуть «плутано», а я так не вмію. Але був українцем в ширшому розумінні. Прикладом його розуміння української праці можна навести такі випадки.

В Празі було засновано товариство українсько-чеське, до якого входили українці і чехи: лектори Осауленко, асистент Димінський, інж. Трепет і ще дехто; а з боку чехів — доцент, д-р Лом, д-р Божчик і інші. Ці чехи намірялися ослабити русофільство серед них і наблизитись до українства. Т-во під зближенням ніби лише культурним мало провадити й політичні завдання. Для росту цієї організації треба було чеським неофітам подати короткі відомості з української історії, географії, економіки й таке інше. Розмови про таку брошуру між Є. Х. Чикаленком і К. Я. Безкровним чув Леонід Маркович. Ті двоє радилися, хто б таку брошуру написав доброю чеською мовою, бо доц. О. А. Бочковський, який бездоганно міг це зробити, саме тоді був зайнятий писанням монографії про президента Т. Г. Масарика. Леонід Маркович сам зразу напросився, що він це зробить, додаючи, що достатньо для цього знає історію, географію й інше України, а «чешчиною» володіє, як українською мовою. Це заінтриґувало обох старих. Євген Харламович запитав лише, як скоро він це зробить?

«За тиждень привезу» — була відповідь.

І дійсно, за тиждень, не пропускаючи лекцій і лябораторії, Леонід Маркович передав мені написану брошуру на

Микола ОЧЕРЕТ

Ще одна зустріч

Нас завжди дивувало, що президент наймогутнішої держави вільного світу погоджується на зустріч і протягає руку катові народів Хрущову, тим більше, що історія ще не знає жодного позитивного наслідку від таких зустрічей голів держав. Ще в минулому сторіччі відбулося три таких зустрічі: імператорів Олександра Першого та Наполеона Першого в 1807 році в Тільзіті, знаменний Віденський конгрес в 1814 р. та Берлінський конгрес в 1877 році. Кожна з цих зустрічей заповідала «вічний мир», а через деякий час держави-учасниці вже розпочинали війну між собою.

Але тоді зустрічалися голови держав з майже однаковим соціяльним устроєм і то жодних наслідків такі зустрічі не мали. Тим більш стають дивними надії встановити взаємовідносини між двома прямопротилежними системами: демократичною і тоталітарною.

Перша така зустріч відбулася в Теграні 28. листопада 1943 р., коли зустрілися Рузвелт, Черчіл і Сталін, щоб виробити стратегію рішучих військових дій проти спільного ворога, що й було зроблено у повній згоді. Але в міру просування на Захід совєтських військ вимоги Сталіна спрямовувалися лише в його користь, часто на шкоду своїх спільників. І саме тоді позначилися перші розходження між Заходом і СССР.

Щоб залагодити якось ці розходження, учасники знову зустрілися в Ялті 4. лютого 1945 року, але тепер вже розмова йшла не про військову перемогу, а про відновлення незалежности захоплених Сталіним країн. Тут Сталін знову обдурив своїх спільників і загарбав Польщу під свою владу.

Через п'ять місяців відбулася третя конференція в Потсдамі, де зустрілися Трумен, Етлі і Сталін. Наслідком цієї зустрічі цілий ряд незалежних держав Східньої Европи були захоплені комуністами, але голови демократичних держав ще й тоді мріяли про співжиття з СССР. Це заохотило Сталіна і він захотів захопити Грецію й Іран, але був відбитий, хоча Чехо-Словаччину він все ж зумів перетворити на свого сателіта.

Далі почалася Корейська війна і тут Сталін умудрився захопити половину в свої руки і саме це змусило Захід дивитися іншими очима на свого спільника, тому десять років проходить без жадних зустрічей «на вершині».

Лише в 1955 р. відбулася четверта зустріч «на вершині» в Женеві, що в ній взяли участь Айзенгауер, Іден, Фор і дуумвірат Булганін-Хрущов від Совєтського Союзу. Так створився «дух Женеви».

Ще через чотири роки президент Айзенгауер приймав у себе ката Хрущова і ця гостина породила «дух Кемп Дейвід». Але й «дух Женеви», й «дух Кемп Дейвід» зникли після ганебної зустрічі «на вершині» в 1960 р. в Парижі, де Хрущов показав себе у всій неприхованій «красоті» і неперевершеній брутальности.

Отже всі шість зустрічей не дали жодної надії на «співжиття», а між тим президент Кеннеді погодився на нову зустріч. Правда, в дипломатичних колах Відня запевняють, що на новій зустрічі «на вершині» настояв Хрущов і американський президент з «неохотою погодився» на це.

В своїй доповіді американському народові сам президент про свою зустріч з Хрущовим сказав таке:

«Я провів два серйозних дні при зустрічі з Хрущовим... Ніякої вигоди ніхто з нас не одержав, ніяких уступок не було зроблено, ніяких вирішень нами не було прийнято, ніякого успіху ми не осягли, але такого роду обмін думок без жодних формальностей є корисним. Це не була конференція »на вершині«, бо вона й не передбачалася, зате виявились дійсні позиції обох сторін...

Треба визнати факт, що ми надаємо словам »війна«, »мир«, »народня воля«, »демократія«, »аґресія« зовсім інші значення, ніж їм надають совєти. Ми маємо зовсім інше означення й розуміння правди, аґресії й внутрішнього стану якоїсь країни, а головне у нас зовсім різна уява про стан, в якому зараз знаходиться світ і куди йде людство. Тільки дякуючи зустрічі з Хрущовим я точно виявив наскільки наші розуміння різні. Ми віримо в незалежність і свободу народів, а Хрущов вірить в динамічний зріст комунізму...

Нема жодної надії на можливість будь-якої угоди з приводу припинення досвідів з ядерною зброєю, тому жодних наслідків від конференції в Женеві годі сподіватися...

Ми точно визначили свої позиції в Берлінському питанні, бо без вільного доступу в Західній Берлін залежить безпека Західньої Европи, а тому й наша власна безпека. Хрущов же детально визначив свій погляд на справу і стало ясним, що й тут жодного порозуміння бути не може, бо ми не згодні змінювати існуючий стан...

Хрущов рахує, що все людство піде

(Закінчення на 5-й сторінці)

Юл. МОВЧАН

Чи зовсім воно так у дійсності?

Існує відома істина: хто багато кричить і говорить — той мало робить. В політиці це означає, що хто багато говорить і кричить про визволення поневолених народів — той практично мало робить для такого визволення. В значній мірі це можна застосувати також до партійного угруповання нашої еміґрації, яке видає мюнхенський тижневик «Шлях перемоги».

В ч. 18 за цей рік «ШП» на першій сторінці ми прочитали величеньку статтю п. н. »«Протиколонізаційні» полії війни в Анґолі« пера Бориса Вітошинського. Авторові цієї статті (а з ним, очевидно, і його середовищу) явно не подобаються революційні повстання анґольського народу проти ненависних йому португальських окупантів. Але знаючи добре, що одними протиреволюційними закликами тепер уже нікому не заімпонуєш, наші «ура-революціонери» пускаються на старі і тому вже дуже заяложені трюки: вони намагаються пояснити протиколоніяльні війни африканських народів нічим іншим, як «московсько-большевицькою роботою», підривною діяльністю «аґентів Москви» і т. д. Тому в розумінні Б. Вітошинського і недавнє повстання революціонерів на чолі з капітаном Ґальвао на португальському пароплаві «Свята Марія» є нічим іншим, як тільки «деверсією московсько-комуністичної аґентури в західньому світі». Бо «москалі штучно підсилюють емансипаційні рухи ріжних племен в Африці, вимагаючи для них самостійности і державности». Тому «новостворені держави мусять не тільки зірвати контакт з Заходом, а ще й виразно декларувати до нього свою ворожість». Тому автор проти того, щоб новостворені держави були членами ОН, щоб «вирішувати долю світу, як це претендують ОН», бо «це не тільки не є розумно, морально і справедливо, але й небезпечно»(?!).

Вищенаведені писання п. Б. Вітошинського, на жаль, не нові. Ще кілька років тому, коли він був редактором паризького «Українця», він нічого іншого не міг сказати про альжірських повстанців як тільки те, що вони «терористи», «ребелянти», що за всіма ними стоять лише «комуністичні аґітатори», і т. д. Одним словом, хоч бери та організовуй український леґіон наших націоналістів і йди битися проти «комуністичних ребелянтів в Альжірі», бож вони, згідно логіки п. Вітошинського, ніхто інші, як тільки «аґенти Москви»...

Між тим, навіть сам ген. де Ґолль зовсім іншої думки про альжірських повстанців, бо коли після приходу до влади в травні 1958 р. він відвідав Альжір, він, як відомо, висловився з найбільшим подивом про альжірських революціонерів, назвавши їх героями і т. д. А тепер він, де Ґолль, засідає з тими повстанцями і як рівний з рівним обговорює справу припинення війни в Альжірі та надання незалежности тій арабській країні. Це, можливо, незрозуміло вітошинським і провідникам їхнього середовища, але це факт.

Для Вітошинського та його однодумців не існує та істина, що «Африка, — як це пише в тій самій газеті, тільки на іншій сторінці С. Михайлов, — зі своїми 150 мільйонами населення та велетенськими багатствами і колосальним простором була занедбана західніми потугами, чи радше була тільки ними визискувана». Він не хоче знати і чути, що в тій самій Анґолі португальські окупанти впродовж багатьох десятиліть свого панування не відкрили жодної середньої школи для тубільного населення, не говорячи вже про якісь університети; що та колонія служила і ще служить для португальських багатіїв виключно базою дешевих сирівців і ринком ще дешевшої робочої сили. (До речі кажучи, в самій Португалії, яка вже понад 30 років перебуває під п'ятою диктатора Салазара, якого так ідеалізує «духовний батько» пана Вітошинського і його середовища — д-р Дмитро Донцов, і досі є близько 90% населення неписьменним. Португалія є країна з найбільшою неписьменністю в Европі. Що ж тоді вже говорити про її колонії?)

Для нього, може, не існують такі факти (або, скорше, він свідомо їх не хоче бачити), що в сусідній з Анґолою країні — Конґо, яка ще донедавна була під керівництвом бельгійців, на 13 мільйонів населення було всього-навсього три негри з університетською освітою, при тому, нема жодного негра-лікаря або негра-інженера. Ось до чого доводить колоніяльне панування.

Очевидно, московські імперіялісти, виходячи виключно з своїх егоїстичних інтересів, дійсно «підсилюють емансипаційні рухи ріжних племен в Африці, вимагаючи для них самостійности і державности» (і дурнями вони були б, як би цього не робили). Але запитаємо п. Вітошинського: **хто забороняє урядам «вільного світу» робити те саме щодо народів, поневолених Москвою? Чому вони в свою чергу не підсилюють «емансипаційних рухів» в Україні, на Кавказі, в азійських країнах, опанованих**

(Закінчення на 5-й сторінці)

якихось 80 стор. друку. Про якусь заплату, звичайно, не було і мови.

Інший випадок трапився з його приятелем М. Селешком. Він нелеґально перевозив якусь зброю, а чеська жандармерія його вполювала. З лояльности до сусідки Польщі мали б Селешка видати їй. Мосендз мигцем прибіг до мене й доцента Е. Голіцинського. Останній закінчив у Чехії високу школу й добре знав ментальність «братушок». Доцент зразу відвідав гетьмана (начальник округи) й домігся, щоб видаляли Селешка до Німеччини, а не до Польщі. Він зразу порушив і питання довше затриматися з висиланням, щоб уможливити Селешкові закінчити Академію. Мосендз не відступив від Голіцинського, поки не добився, що гетьман дозволив затримати висилання на 9 місяців. Але це змушувало подбати, щоб Селешко скінчив на рік скорше Академію — це був пересічний студент.

В деканаті (дек. проф. О. Вілінський, прод. доц. Е. Голіцинський і секретар я) вирішили, що дипломові проект і працю Селешко робитиме в мене. Це рішення мусіла затвердити рада факультету, а багатьом членам прискорення не було до вподоби. Мосендз оббіг усіх членів факультету й упросив затвердити рішення деканату. По ухвалі ради треба було організувати раціонально працю. Головне виконати дипломовий проект. Сам Селешко зробив розрахунок і креслення олівцем. Для обтягання тушю Мосендз попросив за моєю згодою колеґ: Козака, Неділька, Мальця й Римбаковського (всі уенеровці, не галичани й не націоналісти). Звичайно, найбільшу участь брав і сам Л. Мосендз.

Так Селешкові пощастило передчасно закінчити Академію на «добре» і на другий день після іспиту виїхав до Німеччини. А все це організував Леонід Марькович, використавши українських патріотів — не-націоналістів.

Треба відмітити, що до Подебрад тоді приїздило й перебувало досить представників культурно-мистецького світу, як от: Микола Карпович Садовський, театральна група Загарова, танцюрист Василь Оврамєнко, який збудив усе студентство до національного танку. Не минув Академії своїми відвідинами й митрополит Андрей Шептицький. Заїздив двічі. Він відправляв службу Божу з православним вірою, оглядав кабінети, креслярні, лябораторії. В останній Владика не міг не запримітити кощавого Леоніда Марковича і сказав йому пару слів. Після цього Леонід Маркович звернувся до мене з наївним запитанням: «Чому цей Великий Владика, яким галичани його вважають, при вибуху революції в Україні не залишився в ній, не став митрополитом чи патріярхом усіх українців?» Очевидно, він тоді досить легко «розв'язував» усі політичні й церковні проблеми. А у проф. С. Тимошенка ця візита викликала думку про заведення греко-католицизму на всій Україні.

Коли студент О. Локшинський скінчив Академію, у мене звільнилося місце асистента, на яке я запросив Леоніда Марковича. Він охоче перейшов, залишивши кабінет фізики доц. Б. Лисянського. Це було весною 1927 року. З цього часу наші взаємини стали значно тіснішими. Частенько він забігав і до моєї хатини і «сповідався» в найпотаємніших своїх чинах. З цих оповідань я дізнався про його перебування в Сибіру й про інтимний випадок у холодному краї.

Як асистент, він виявив себе рідкісним педаґоґічним талантом. Умів поставити себе так і серед його однокурсників, що всі ставилися до нього з пошаною та респектом. Ніколи йому не треба було нагадувати, щоб щось приправити, бо все робилося вчасно й на місті. Коли появлялося щось цікавішого в фаховій літературі, він зразу вислуховував і перечитував. Мав «золоті руки», як кажуть, в лябораторній техніці. На його дослідження можна було цілковито покладатися. Таких студентів-хемі-

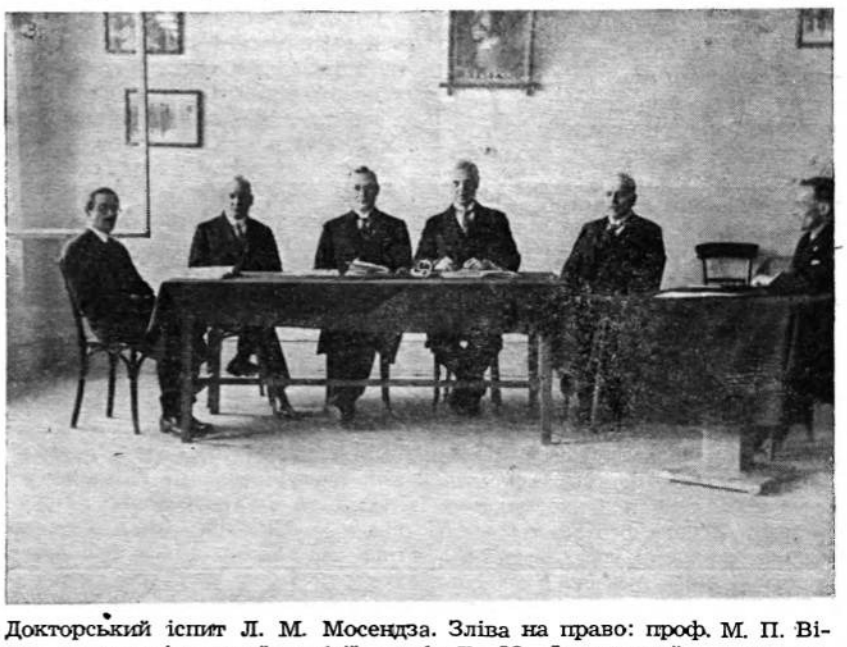

Докторський іспит Л. М. Мосендза. Зліва на право: проф. М. П. Вікул — член іспитової комісії, проф. Б. Ю. Іваницький — ректор-гість, доц. В. М. Іванис — декан інженерного факультету, голова комісії, проф. С. Д. Комарецький — член іспитової комісії, доц. Є. М. Голіцинський — член іспитової комісії, інж. Л. М. Мосендз — докторант. В авдиторії «Централь».

ків пройшло через Академію три: В. Кучеренко, В. Рейтер і Мосендз. Але перші два вчилися перед тим в російських високих школах.

Пригадую такі два випадки: проф. д-р М. П. Вікул уживав при титруванні для затискування бюрети Мора цигарковий мундштук. Мосендз цей спосіб удосконалив і в солідному німецькому журналі «Централь Блат» з'явилася невеличка замітка під прізвищем Вікула й Мосендза. У лябораторному садочку

Історичне українське національно-релігійне торжество в США

У неділю 4. червня 1961 р. в центрі Української Православної Церкви — Бавнд Бруці (штат Нью-Джерсі) відбулося велике торжество вмурування в стіни церкви-пам'ятника м. Бавнд Брук Українською Православною Церквою в США, на молитовний спогад наших рідних та героїв і мучеників українського народу, зокрема жертв московсько-комуністичної тиранії, реліквій-цеглин з катедри св. Софії та зруйнованої ворогами нашого народу в 1941 р. катедри Успіння Пресвятої Богородиці Києво-Печерської Лаври — найстаріших святинь ще з XI ст. престольного града Києва. Ця подія, про яку так багато писалося в українській пресі та взивалося з сотень амвонів духовними отцями до боголюбивої пастви Христової, сколихнула всі штати Америки, де розселилися православні старі і новоприбулі предки українського роду.

В цій урочистості взяли участь: первоієрарх Української Православної Церкви в США Митрополит **Іоан Теодорович**, Архиєпископ **Мстислав** — заступник митрополита та голова Консисторії, священнослужителів різних заслуг перед Церквою — 32, іподияконів — 4, протодияконів — 4, багато вівтарних хлопчиків-прислужників, голів парафіяльних рад, голів братств, голів старших і молодших сестрицтв, голів Української Православної Ліги, багато різних споріднених релігійних громад та гуманно-харитативних організацій і сила народу, що перевищила за 5 000.

Задзвонили в дзвони. Від церкви св. апостола Андрія рушив похід до церкви-пам'ятника. Йшли: три вівтарних хлопчики в стихариках з свічкою, хрестом і патирицею; за ними хоругвоносці і прапороносці від десятків парафій та організацій. Величний образ св. Миколая з Києва несуть чотири побожники; за цим — церковний хор парафії з Пассейку, а тоді ківот-скринька з реліквією катедри св. Успіння Києво-Печерської Лаври, що її несуть на ношах чотири сестриці, а за ними делеґатки Першого з'їзду по організації Центрального Сестрицтва, що відбувся 3. червня в Бавнд Бруці. Далі парафіяльні братства і сестрицтва. А тоді — ківот-скринька з реліквією Катедри св. Софії — Премудрости Божої, що несуть члени Української Православної Ліги на ношах по чотири. За святинею — церковний хор Катедри Св. Володимира з Нью-Йорку в повному складі. За хористами багато вівтарних хлопчиків у стихариках із свічами в руках ідуть попарно. За ними духовенство в кількости 40 священнослужителів. Процесію фільмують на кольорову плівку. Митрополит Іоан, іподияконі, дякони та протодякони і жезлоносець. За ним представники від численних організацій і народ. Площа перед пам'ятником теж залита людьми. Церква-пам'ятник на третину ще не добудована, але вона велична. На передньому пляні великий образ Пресв'ятої, по боках американський зоряний і український жовто-блакитний прапори. Згори теж фільмується похід.

Терен з престолом відгороджено і призначено виключно для: духовенства, церковних хорів, братств, сестрицтв, УПЛіги та представників центральних організацій. Величний престол перед самими дверима церкви-пам'ятника. До нього ведуть широкі округлі ступенчасті сходи. До врочистого Богослуження стає Владика Митрополит Іоан в асисті 22-х священиків в повному облаченні, — решта в рясах з епітрахилями, що півколом оточили Божий престол.

До неба линуть величні піснопіння прекрасно згармонізованого хору в складі до 70-ти вибраних голосів, що співають за партетурою найкращих композиторів-клясиків церковного співу під мистецькою рукою проф. дириґента Василя **Завітневича.** Всі партії рівні, сильні. Ось звучить, як та рівна струна, альт Ганни **Шерей.** Сила, діяпазон, звучання — яка краса! Чудово варіює і возносить молитву «Отче наш» могутній бас співака **Федоренка.** Прекрасні альти, сопрана, високі оксамитні тенори, густі баси. Співають хори. Співає духовенство. Співають вірні. Ще вчора була сльота, йшов дощ, а сьогодні який погідний, теплий, лагідний день, а небо синє. Ще перед відпустом Архиєпископ Мстислав в чернечій мантії звернувся через мікрофон до вірних з словами:

«Велика Святочна, Христова Громадо! Велике, знаменне свято в історії Української Православної Церкви сьогодні святкуємо. Церква-пам'ятник — живий рукотворний свідок, що переходить в нерукотворний для тих, що життя своє віддали за рідну Церкву і волю України. Пам'ятник — це український пантеон, що вмістить у собі найбільших синів і дочок України, що будуть перевезені до нього з усього континенту свободолюбивого світу. Пам'ятник — це духовний світильник непереможного духа української нації. Пам'ятник — це релігійно-національна зрілість та державно-творча свідомість нашого народу.»

Після відпусту протидиякони возгласили «Вічну пам'ять», що крім цього

(Закінчення на 8-й сторінці)

Ще одна зустріч

(Закінчення з 4-ї сторінки)

за ним без війни. Він передбачає перемогу комуністів в малорозвинених і відсталих країнах, він переконаний у тому, що там існують всі умови на користь революції, що народи цих країн самі, зрештою, прийдуть до комунізму і т. зв. »визвольні війни«, що їх підтримує Кремль, з часом замінять пряму аґресію...»

То ж не дивно, що Відень президент покинув з тяжким серцем, бо переконався в даремності розмов з Хрущовим, що ствердив цілком відверто сам совєтський прем'єр. В час однієї розмови, коли президент переконався, що всі розмови є переливання з пустого в порожнє, що йде повторення вже десять разів сказаного, він поставив совєтському диктаторові питання руба:

«Невже не існує жодного питання, по якому ми могли б прийти до згоди шляхом взаємних уступок?» Совєтський диктатор відповів:

«Нема жодного».

«Хіба в міжнародніх відносинах нема жодної галузі, де б ми могли налагодити співробітництво в інтересах миру?» — запитав президент і Хрущов зазначив, що «співробітництво можливе лише в тому випадкові, коли воно буде йти на користь Совєтського Союзу».

По всіх основних питаннях, — про Берлін, про роззброєння, про припинення дослідів над термоядерною зброєю, — Хрущов не відступив від своїх попередніх умов і твердо стояв на своїх позиціях. Президент та його дорадники наперед знали, що Хрущов стоятиме на своїх вимогах. Вони приготувалися до найгіршого, але те, що сталось у Відні захопило їх зненацька, бо стало ясним, що настрій Хрущова можна визначити так: «Який сенс вести з вами розмови, коли ми перемагаємо й усі ви швидко будете під нашою владою, бо комунізм перемагає скрізь по цілому світі!»

Отже зустріч президента з Хрущовим була дуже корисна, бо вона розвіяла всі надії на «співжиття» і тим самим зміцнила дружбу між великими державами Заходу. Про тісний контакт США та Англії не доводиться говорити, бо він існує ввесь час, а сам президент після відвідин президента Франції заявив:

«Ніхто в світі не користується в сучасний мент більшим моїм довір'ям, як генерал де Голль!»

Микола ОЧЕРЕТ

Чи зовсім воно так у дійсності?

(Закінчення з 4-ї сторінки)

Москвою, і т. д.? Що їм бракує — грошей чи інших технічних середників для цієї у вищій мірі шляхетній і в усіх відношеннях побажаній та оправданій діяльності? І чи значить, що колоніяльні народи Африки мусять відмовитися або «відкласти на пізніше» свою визвольну боротьбу тільки тому, що цій боротьбі «симпатизує» або навіть «допомагає» московський большевизм? Смішне й абсурдне питання...

Не будемо далекими від істини, коли скажемо, що однією з причин «раболепія» деякої частини нашої еміґраційної преси перед «добрими західніми колоніялістами» є почуття меншевартости, почуття раба, який живе вічно в страху — навіть якщо об'єктивно нема жодних підстав для такого страху. Колись цей раб трясся і гнув спину перед царськими і цісарськими поміщиками; пізніше — перед гітлерівськими та московськими окупантами, а тепер наче по інерції він трясеться перед «демократичними» епігонами імперіялізму. І не тільки сам трясеться, але хоче, щоб слідом за ним тряслися також інші. І це почуття меншевартости, видно, вже так глибоко вкорінилося в його психіку, що навіть перебування тут, на еміґрації, де вже над нашими головами нема окупанта, де існує відносна свобода слова і преси, — майже ні в чому не змінює рабської ментальности цих людей.

Треба зрозуміти, що так само як поразка якогось одного імперіялізму в більшій або меншій мірі є поразкою всіх інших імперіялізмів — так само перемога у визвольній війні того чи іншого народу в певній мірі є перемогою також інших поневолених народів. **На свободу лише той має право, хто й іншим її не відмовляє!** І тому гріш ціна (і то навіть в базарний день) тому «патріотові», який на словах кричить, що він за самостійність і незалежність свого народу — одночасно заперечуючи право на таку самостійність і незалежність будь-якому іншому народові. Гріш ціна тому українському «патріотові», який з одного боку валить «грім і блискавки» проти московського окупанта, а з другого під тими чи іншими «претекстами» стає в оборону інших окупантів і поневолювачів народів. Юл. МОВЧАН

росла шовковиця. Коли влітку ягоди дозріли, Леонід Маркович назбирав їх пригорщ і приніс в лябораторію, запитуючи, що з цього можна зробити? Порадили дослідити сік з них, як індікатор. Він над цим з місяць попрацював і в тому ж «Централь Блаті» за підписом Л. Мосендз з'явилася статтейка про новий індікатор з соку з ягод шовковиці.

В ті часи я поволі писав обширний курс «Бітуми та їхні аналоги», в який охоплював геологію, здобування й переробляння головно нафти. Мосендз просив, щоб давав йому написане перечитувати. Я з охотою задовольнив це бажання. До курсу потрібні були викреси і я намірявся це робити коли закінчу писати. Леонід Маркович запропонував, що він зробить викреси. Так почалася ще ближча співпраця. Це була довга з перервами праця. Багато було запроектовано цілком оригінальних рисунків. Леонід Маркович робив це з захопленням: переробляв і ніколи не зражався, коли закінчений викрес треба було змінити. Він зробив більше 1000 малюнків, — курс той мав понад 1200 стор. і не був виданий, лишившись у машинопису з отими оригінальними рисунками.

Іноді Леонід Маркович фанатично чимсь захоплювався. Таке сталося в нього з називанням по імени й батькові, яке прийняв від проф. Б. Лепкого й В. Симовича. Він цілковито викинув з ужитку через «пан».

Після літніх вакацій, восени, довший час Леонід Маркович підробляв хеміком на цукроварні в Рудніце, де дуже заприятелював з інтеліґентним бухгальтером Боком. Одного разу він приїхав автом до Подебрад з колеґами з цієї цукроварні, і я почув, як вони називали один одного: Йосиповичами, Володимировичами, Франтишковичами і т. д. Здивований цим, я спитав Бока, звідкіля вони це взяли? Він пояснив, що Леонід Маркович їм довів, що назва по батькові — старослов'янський звичай і всі те засвоїли.

У 1928 р. Леонід Маркович першим захистив дипломний проект і дипломову роботу. Проект у нього був дуже скомплікований у м. Грозному. При цім, апарати дестилювання були вміщені в просторому будинку з плоским дахом. Кореферент по архітектурі проф. С. Тимошенко (тоді ректор Академії) був проти таких дахів. А Леонід Маркович вперся і проти вказівки професора зробив дахи плоскими, бо цього вимагало гашення пожежі гострою парою. При захисті Леонід Маркович докладно пояснив, чому він це зробив, і проф. С. Тимошенко не став дискутувати, а лише засміявся. (З-за цих дахів треба було вишукати останню німецьку літературу з зразковими викресленнями).

По закінченні Академії, Леонід Марковича рада факультету одноголосно обрала професорським стипендіянтом для приготовлення в професори. Я рішив, щоб він зробив докторську дисертацію в чеській високій школі у Брні при катедрі палив у проф. Вондрачека. Він попрацював два роки над темою по вугіллях і привіз дуже поважну працю з суперпохвальним йому рефератом проф. Вондрачека. Захистив він її при катедрі хемічної технології інж. факультету Академії в мене й одержав титул доктора технічних наук. Уже доктором Леоніда Марковича обрано асистентом при катедрі хемічної технології і він міг попрацювати ще два роки в Академії.

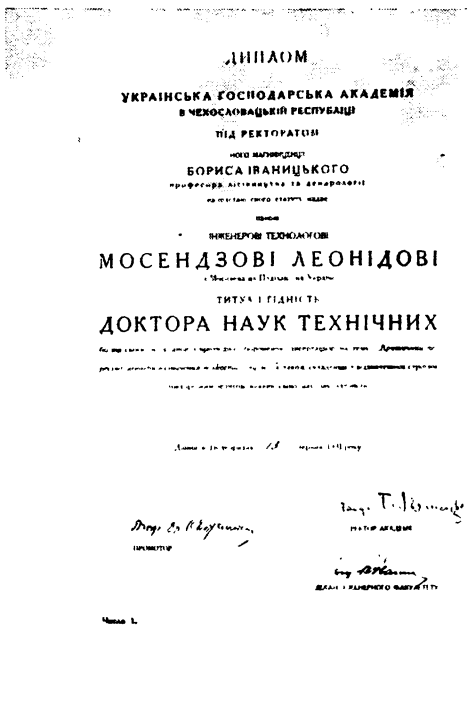

ДИПЛОМ

УКРАЇНСЬКА ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ
В ЧЕХОСЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ
ПІД РЕКТОРАТОМ
БОРИСА ІВАНИЦЬКОГО
ВИНЕСЕНОВ ТЕХНІЧНИХ
МОСЕНДЗОВІ ЛЕОНІДОВІ
ТИТУЛ І ГІДНІСТЬ
ДОКТОРА НАУК ТЕХНІЧНИХ

Через наказ чеського міністерства про звільнення всього молодшого лекторського персоналу, Леонід Маркович мусів залишити Альма-матер. Він переїхав до Братіслави і там коротко працював у лябораторії винарства, жваво листуючись зі мною. Скоро, одначе, в нього була гостра відраза до росіян, може служити такий випадок. До шпиталю приходила якась заможна росіянка і приносила всілякі дарунки недужим зі сходу, не минаючи й кощея-Мосендза. Він відмовлявся, а вона щось потайки для нього залишала. Довідуючись про це, Леонід Маркович подарунок віддавав іншим хворим. Нарешті ж він грубо вилаяв росіянку й заборонив підходити до його ліжка.

У Братіславі в Леоніда Марковича закохалася молоденька словачка д-р філософії Маґдалина (він її звав Маґда). Вона уможливила йому дуже секретне (іначе він би відмовився) більше року перебувати в санаторії в Татрах. Мені він з санаторії написав:

«Уявіть собі, Василю Миколаєвичу, що й у демократичних державах бувають добрі інституції, як каса хворих, що мною так заопікувалася».

Очевидно, він не знав, хто за нього платить. З цього приводу мені написала Маґда (вона добре володіє й українською мовою), як це зробити? Я й порадив...

Завапнивши каверни. Леонід Маркович одружився з Маґдою, що стала дійсно його ангелом-охоронителем. Маґда тоді була лекторкою в Братіславському університеті, але Леонід Маркович одержав посаду вчителя в Севлюші (Закарпаття) в торговельній школі. Ввесь цей час ми безупинно листувалися і він мені прислав вірші й прозу, які містилися у донцовському «Віснику».

Як ми були ще разом у Подебрадах, Леонід Маркович просив у мене дозволу присвятити мені якийсь його твір. Я зі сміхом відповів, щоб тільки не вірші, якими я мало цікавлюся. Коли він написав оповідання «Помста», то в ній «Птаха високого лету» присвятив мені. Я тоді вчителював уже в Українському Державному Ліцеї в Галичині.

В Севлюші Леонід Маркович написав

На злість ворогам і на добро українському народові

За ввесь час мого життя в США ніколи мій телефон не був так перевантажений, як першого травня ц. р.

Я ще не повернувся з праці до хати, як, — каже моя дружина, — телефон не переставав дзвонити протягом останніх двох годин. Я питаю дружину, — а хто дзвонить і чому ж ти не відповідаєш? Глянув на неї, бачу — вона дуже засмучена. Я не міг того збагнути і скорше до телефону.

Чую через слухавку схвильований голос одного з моїх приятелів. Він каже:

«Пане Шинкар, годину тому я почув страшну вістку, що боюся говорити її Вам. Дзвонив до Вас разів десять, але Ваш телефон увесь час був зайнятий і мене те ще дужче лякало. Думалось, — значить та вістка правдива».

Я перериваю його і питаю: що за вістка? Після коротенької павзи, каже таке:

«Вся Філядельфія говорить, що І. П. Багряний помер. Скажіть, чи то правда? Коло мене стоїть ось понад десяток осіб, що хотять про те знати.»

Коли б я не був повідомлений три дні тому перед тим про цього роду провокацію, то мене, безумовно, цей запит приголомшив би. Я відповів моєму приятелеві, і просив передати всім там присутнім, що, на щастя, та вістка неправдива, що то вигадка ворожих українству людей. Він з полегшенням зітхнув і сказав:

«Слава Богові, що І. П. Багряний живий. Дай, Боже, щоб жив він ще довго на зло ворогам і добро українському народові.»

Вороги українства скаженіють, коли українці мають на якомусь фронті успіх. Сказ цього разу викликаний, треба думати, виходом у світ роману І. П. Багряного «Сад Гетсиманський» французькою мовою та прихильною опінією і високою оцінкою того твору на сторінках багатьох чужинецьких пресових органів та позитивним відгуком визначних літературних критиків.

Від усього цього найбільше скаженіє Москва, розкидаючи піну на всі боки, і в першу чергу на ті організації чи особи, як у цьому випадкові, що спричиняються своєю діяльністю до успіху. Кількість злоби і нападів чи вигадок завжди пропорційна вазі значення того факту, що ту злобу і сказ викликає.

Значення роману «Сад Гетсиманський» французькою мовою є більше за найбільшу атомову бомбу. «Сад Гетсиманський» своїм змістом зриває машкару, якою прикривається т. зв. «народня демократія» і розкриває все нутро московсько-комуністичної системи, показує криваві методи насильства й убивства мільйонів підвладних людей. Розкриття цього факту Москва завжди боялася, бо факти народовбивства не тільки не притягують людей вільного світу, а відвертають від неї і тих, що були закохані.

Коли ми говоримо, що ця провокація про, нібито, смерть Багряного є показчиком сказу ворогів українства, то в тому нема сумніву. Сказ цього разу, очевидно, останньої стадії. Скажемо, коли собака перебуває у найвищій (останній) стадії сказу, вона кидається на все, бо вона відчуває близькість свого кінця. Так і Москва та всі її платні і неплатні поплечники, відчуваючи вбивчу силу для них «Саду Гетсиманського» втратили вже здоровий глузд і пустили в хід «качку» найгіршої якости, хоч для вбивць — то є перша справа. Вбивця думає лише про смерть для людей, а не про життя для них.

Пустивши провокацію про «смерть» Багряного і то, мабуть, руками українців, Москва слідкує за реакцією на пущену провокацію й оцінює, очевидно, значення особи автора роману «Саду Гетсиманського» І. Багряного.

Мене безпосередньо може сотня осіб запитувало про правду, чи неправду тієї вістки. Я всім відповідав, що то провокація, що І. П. Багряний живий і при творчості. Ці слова викликали радість у людей і всі вони висловлювали побажання Багряному довго жити та плідно працювати для добра українського народу. Це скромна, але пророчиста реакція української еміґрації і то не тільки нашого міста, а і багатьох міст США. І треба думати, — по всіх інших країнах. З свого боку, — висловлюю Дорогому Івану Павловичу побажання — продовження життя на довгії роки, помноження здоров'я та невсипучої плідної енергії.

Петро ШИНКАР

Віденські українці відзначили 5-тиріччя діяльности українського хору при церкві св. Варвари. Крім церковної праці, хор дав уже багато концертів. Головою хору є Юрій **Плешкевич**, постійним диригентом — проф. Андрій **Гнатишин**. Найбільшим своїм успіхом хор вважає випуск платівки католицької служби Божої в церкві св. Варвари. Відправив цю службу Божу священик Відня о. д-р Володимир **Гавліч**. Одну з сольових партій виконала Ірина **Маланюк**, яка придбала собі як оперна співачка европейську славу.

Не забувайте про передплату на „УВ“

Закордонна політика адміністрації Кеннеді

(Продовження з 3-ї сторінки)

Які наслідки зустрічі між Кеннеді і Хрущовим? Дуже вірно окреслив їх лондонський «Таймс» з 5. червня, який писав у передовій статті:

«Віденські розмови закінчилися, залишаючи світові справи ні в гіршому пляні, ні, — за винятком, може, Ляосу, — в ліпшому, ніж раніше».

Насправді, Кеннеді й Хрущов не осягнули ніякої угоди. Позиції США і СССР залишилися незміненими. Власне, віденські розмови між Кеннеді й Хрущовим не осягнули іншої цілі, ніж те, що підтвердили тотальну протилежність позицій Заходу і Сходу. Обидва лідери висвітлили один одному свої точки погляду на загальну міжнародню ситуацію і на окремі сектори, в яких більшою і глибшою є суперечка між США і СССР. Але зустріч не довела, як, зрештою, це можна було передбачати, до наймешого наближення між протилежними тезами відносно всіх головних міжнародніх питань. Питання Берліну залишається незміненим у своїй суцільності і в своїй небезпечності. Це саме треба сказати про всі інші проблеми, — від припинення ядерних випробувань до роззброєння, до ОН, до холодної війни в недорозвинених країнах, які Кеннеді і Хрущов заторкнули і відносно яких мусіли сконстатувати непоборний контраст, який їх тепер ділить. В своєму звідомленні американському народові 6. червня Кеннеді відверто це визнав.

Єдиний виняток становить Ляос, відносно якого Кеннеді і Хрущов обіцяли свою одностайну підтримку невтральній і незалежній ляоській державі, керованій урядом, обраним самим ляоським народом, та виявили одностайність щодо принципу міжнароднього контролю, здатного забезпечити незалежність і невтральність тієї країни, як також щодо потреби ефективного припинення військових дій. Але треба пригадати, що коли мова про Ляос, то йдеться з совєтського боку про підтвердження політики, вже раніше засадничо схваленої, але яка на практиці була постійно порушувана так, що після віденської зустрічі проблеми залишилися майже незміненими і майже ніякий конкретний крок не зроблено в напрямі розв'язання їх.

Після віденської зустрічі США й увесь Захід знають (якщо їх ще не навчили різні попередні «зустрічі» і «вершинні конференції»), що не існує можливості компромісу з СССР щодо німецького питання, як і щодо питання ядерного перемир'я та питання роззброєння взагалі; відносно проблеми двох Китаїв і відносно ширшого питання холодної війни в Азії, в Африці і в Латинській Америці. Будь-яку можливість угоди Москва узалежнює від прийняття її тези. Таким чином,. німецьке питання могло б бути розв'язане тільки з умовою відмовлення від об'єднання Німеччини і зміни статусу Берліну, яка б враховувала кінець західньої присутности в місті (ця совєтська теза підтверджена в меморандумі про німецьке питання, що його Хрущов передав президентові Кеннеді на закінчення віденської зустрічі, разом з меморандумом про переговори з питань роззброєння).

В ОН, на думку Хрущова, повинен бути створений тричленний секретаріят (по одному представникові від Заходу, від совєтсько-комуністичного блюку і від невтрального блюку), який, маючи діяти однодушно, практично встановив би право совєтського вето також на Асамблеї, крім права вето, що вже в силі в Раді Безпеки. «Вето» є константою совєтської політики. Від згоди на нього Хрущов узалежнив, у розмовах з Кеннеді, також можливу угоду про атомове роззброєння, а теж будь-яку угоду про роззброєння взагалі.

Наслідки зустрічі з Хрущовим Кеннеді виклав у вже згаданому «звідомленні нації», що його він зробив 6. червня через радіо і телеізію. Кеннеді,, між іншим, сказав:

«Совєти і ми надаємо цілком відмінних значень тим самим словам: війна, мир, демократія, народня воля. Ми маємо зовсім різні погляди на право і на несправедливість, на те, що повинно розумітися під висловами внутрішні справи і аґресія. Передусім, ми маємо тотально відмінні думки про сучасний стан світу і про його майбутній напрямок».

Супроти цього тотального розходження ідей Кеннеді, одначе, вважає, що виринула практична згода.

«Ми усвідомили, що кожна з двох націй є здібна завдати величезних ударів іншій, та що подібна війна повинна б бути уникнена, зваживши також на те, що вона не влаштувала б жадну суперечку і не доказала б істини жодної доктрини; та що тому слід би намагатися уникнути такого безпосереднього зудару між нашими протилежними інтересима, який мусів би негайно привести до війни».

З цих слів Кеннеді виникає висновок практичного значення: розмежування між двома протилежними світами і практичне погодження на сучасний статус кво.

Але чи задуми і «віри» обох сторін є такими, що практично уможливлюють подібний «модус вівенді»? Послухаймо продовження викладу Кеннеді:

«Ми віримо в систему свободи і незалежности. Він (тобто Хрущов — В. Ф.) вірить в експансивну і динамічну концепцію світового комунізму; і постає питання, чи дві системи можуть мати якусь надію на те, щоб можна було жити в мирі побіч один одного, не дозволяючи на ніяку втрату безпеки і на заперечення свободи за рахунок наших приятелів. Хоч якою важкою здається позитивна відповідь на це питання, коли знаходимося супроти стільки гострих констрастів, я уважаю, що ми маємо обов'язок супроти всього людства робити всяке можливе зусилля».

Отже сам Кеннеді вважає, що динамічна світова експансія комунізму є несполучна з мирною коекзистенцією між двома світами. Із згаданого «звідомлення нації» виникає, що обидві сторони усвідомлюють самогубний характер ядерної війни і тому вони повинні втримати відкритими дипломатичні контакти, щоб могти вчасно відступити назад навіть після того, як одною ногою буде переступлено край безодні.

Отже можна зробити висновок, що Відень започаткував новий період міжнароднього напруження, під час якого будуть заторкнуті межі між війною холодною і війною гарячою.

Щодо Берліну, наприклад, криза якого ще грізніше загострилася після аґресивної промови, що її Хрущов виголосив 21. червня з нагоди 20-ліття німецько-нацистської аґресії проти СССР, то дуже правдоподібно, що Хрущов хоче прозондувати, до якої межі Захід рішений ставити рішучий опір перед тим, як піти на ту компромісову розв'язку, що натяк на неї деякі спостережники загально побачили в згаданому «звідомленні нації» Кеннеді, тобто

(Закінчення на 7-й сторінці)

для своїх учнів підручник товарознавства, який надіслав і мені. Шкільна молодь його полюбила. Він тоді захоплювався Донцовим. Для «Вісника» він написав «волевого» «Канцлер Штайн». У Севлюші він таки діждався постання української держави Карпатська Україна. Перед цією подією Леонід Марковичприслав мені великого надхненного листа.

Та скоро, майже блискавкою, промайнула державність Карпатської України і Леонід Марковичз учнями пішки з Севлюша перемандрував до Братіслави, що стала столицею Словаччини. Тут він знову влаштувався в винарській лябораторії. Гітлерівські ж когорти повернули «нах Остен», блискавично (за 15 діб) роздушили шляхетську Польщу й обнялися з «батюшкою» Сталіним.

Я при цьому катаклізмі промандрував через Прагу, Берлін, Варшаву, Краків, Переворськ і надовше осів у Любліні у т. зв. Губернаторстві. Д-р Д. Донцов, який був ще божищем для Леоніда Марковича, короткотривало перебув у Березі-Картузькій і переїхав до Берліну. Надхненники цього трибуна вважали, що наступила пора для його чину. Я декількаразово в Берліні зустрічався з д-ром Д. Донцовим, розмовляючи про ситуацію. Він інформував мене, що одержав листа від вождя націоналістів полк. А. Мельника. Здавалося, що ідеолог і надхенник переважно західньоукраїнської молоді напутує її, вкаже шлях, яким вона далі мусить іти. Та так не сталося. Д. Донцов, потоптавши з пару тижнів берлінські хідники, тихцем почимчикував у Румунію до утульного панства Русових. Я про це довідався з листа Леоніда Мерковича, в якому він писав:

«Духовий творець ідеології у відповідальний мент кинув захоплену ним молодь. Донцов є труп і це я йому написав, і більше з ним ніяких відносин...»

І в цьому він був послідовним. Уже перед капітуляцією Німеччини (1945 р.) Леонід Маркович зо мною в Празі зайшов до кав'ярні «Беранек» і вперше побачив Донцова, який підійшов до нашого столу. Він відчув, що то Донцов, — попросив не знайомити і зник.

За часів другої світової війни листування з Словаччиною було дуже непевне (листи не доходили). Через це зв'язок між нами часто втрачався надовше, як то видно з випадкової картки, яку я одержав у Любліні з датою 6. липня 1943 р. такого змісту:

»Вш. і дорогий Василю Миколаєвичу!

Не можете собі уявити, як зрадів я, діставши Вашу листівку! Та ж уже більше року не можу нав'язати з Вами сполучення. Але тепер уже будемо тримати зв'язок. Отож, коли дістану відповідь на цю листівку, напишу Вам величезного листа. А тепер лише радий, що Ви живі й здорові. Я, як бачите, ще живий, але моє здоров'я не блискуче. Тримаюся лише Магдиною любов'ю й навіть тепер приїхав на 6 тижнів до санаторії. Погана ця хвороба, бо сили відбирає, яких тепер так дуже потрібно! Озвіріння, маєте рацію, наступило всюди страшне! Пишуть багато про Вінницю, але наша Україна ціла така Вінниця. Галицька гістерика залишає мене байдужим: чого від них сподіватися? Інтеліґенція — дермо. Пишіть. Вам щиро відданий Леонід».

На цю листівку я негайно відповів, але на неї не тільки «величезного» листа, а й листівки не одержав. Знову перерва більше року.

Під тиском армії підпільної й большевицької в червні 1944 року німці залишили Люблін. Я переїхав до Праги. Коли червоні наблизилися до Братіслави, Леонід Маркович вислав Магду з Марійкою до Праги, а за тиждень і сам з'явився. Зайшов до мене й приніс дві книжки словацькою мовою з дослідження вина.

Одна з них була цікава з оригінальними методами, яку я запропонував директорові УТГІ проф. С. Комарецькому, як габілітаційну на доцента для Л. Мосендза. Пропозицію прийнято та визначено комісію й опонентів. Та фронт швидко зближався до Праги. Перевести габілітацію не встигли, бо УТГІ опинилося на колесах і від'їхало до Німеччини.

Леонід Маркович встиг мене познайомити зі Стецьком і скоро виїхав до Інсбруку (Австрія). Я ж після блукань опинився в Ольденбурзі в зоні Брітанській. Знову розійшлися по областях, між якими були важкі поштові зносини (багато листів «губилося»). Все ж ми частіше перекидалися листами.

Леонід Маркович нездужав все більше, а в мене так посилилася трема, що деякі листи я диктував, рідше сам шкрябав. Легше йшло листування, коли Леонід Маркович переїхав до санаторії в Швайцарії. Всього листів і листівок до його смерти я одержав 25. Кожна його кореспонденція мала цікаві думки, а через те я вирішив бодай найголовніше опублікува в хронологічному порядку. Мабуть через хворобу Леонід Маркович у деяких виразах надто гострий. Очевидно, мої листи до Леоніда Марковича були з критичними заувагами до спостереженого.

(Далі буде)

З НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ УВАН у США

ДОПОВІДЬ КОСТЯ ВАРВАРОВА:

„До питання про міжнародньо-правний статус УССР"

18. лютого 1961 р. на засіданні комісії УВАН у США для дослідів над пореволюційною Україною і Совєтським Союзом К. В. Варварів доповідав про міжнародньо-правний статут УССР.

Він нагадав, що віддавна у міжнародньому праві існує статут де юре і статут де факто, себто сановище юридичне, або правне, і становище фактичне. Доповідач проаналізував поняття статусу де юре і висловив погляд, що, не зважаючи на свій фактичний колоніяльний стан, Україна, як держава, існує де юре. Юридична база її міжнародньо-правного статусу спирається головно на її членстві в Об'єднанних Націях.

Доповідач поділив розвиток зовнішньо-політичної діяльности УССР на чотири періоди:

1) від постання УССР до створення СССР в 1923 році; в цьому періоді окремі республіки існували як формально самостійні держави, з відповідними дипломатичними інституціями і були пов'язані системою військово-економічних договорів.

2) другий період почався від створення СССР в січні 1923 і конституційних змін 1924 р., які централізували інституції зовнішніх справ в одному центрі — Москві, залишаючи окремим республікам внутрішньо-адміністративні функції і деяку, дуже обмежену, діяльність назовні.

3) третій період почався від т. зв. «Сталінської конституції» 1936 р. і тривав до конституційних змін у лютому 1944 р. Був характерний тим, що окремі союзні республіки були позбавлені будь-яких фіктивних чи півфіктивних прав щодо совєтської зовнішньої політики.

4) четвертий сучасний період почався від змін і доповнень конституції СССР і союзних республік з 1. лютого 1944 р., які теоретично привернули головні юридичні повновластя республікам, надаючи їм теоретичне право самостійно нав'язувати і підтримувати дипломатичні зв'язки з зовнішнім світом, створюючи для цього міністерства зовнішніх і військових справ.

В ці різні періоди, коли правне становище республік було різне, з точки зору совєтської юридичної доктрини, УССР, як і інші совєтські республіки, ввесь час вважалася самостійною державою. Теоретично, згідно з тлумаченням совєтських юристів (як, наприклад, Крилов, Кожевніков, Коровін), УССР, вступив в 1923 р. до Союзу, не позбулася своїх «суверенних прав», а лише «добровільно» доручила і передала деякі з цих прав центральному всесоюзному урядові. Союзні республіки, каже Крилов, це «...суверенні совєтські держави, суверенність яких обмежена лише в рамках, що вказані у статті 14 конституції СССР», яка перелічує компетенції Союзу.

Це обмеження в конституціях 1924 і 1936 років якраз і позбавляло підсовєтську Україну тих формально-правних ознак зовнішньої суверенности, необхідних для набуття міжнародньо-правного статусу кожної держави. Конституційні зміни 1944 р. встановили нову юридичну рівновагу між центром і периферіями совєтської федеративної системи. В наслідок цих змін УССР здобула юридичні підстави для набуття такого статусу і для вступу в Організацію Об'єднанних Націй.

Історія вступу УССР в Об'єднанні Нації тісно пов'язана з Ялтинською конференцією 1945 р. На підставі аналізи деяких тепер доступних документів, доповідач прийшов до висновку, що УССР здобула членство в ОН насамперед в силу політичних обставин, співвідношення сил і дипломатичних маневрів СССР, США й Англії. Одначе з юридичного погляду важливим є факт, що хоча справа участи УССР в ОН була фактично передрішена під час Ялтинської конференції, формально УССР була прийнята голосуванням усіх націй — учасників конференції в Сан-Франсіско, згідно з усіма процедуральними приписами і вимогами хартії ОН. Таким чином, вступ УССР в членство ОН, як члена-основоположника цієї світової організації, відповідав усім принципам, поняттям і формальностям існуючого міжнародного права.

Згідно з хартією ОН, ця організація основана на принципі суверенної рівности всіх її членів, які вважаються юридично повноправними і суверенними державами. Відносини між ними повинні базуватися на пошануванні принципу суверенної рівности. Отже УССР, як і всі інші члени ОН, важається рівною в правах і обов'язках з усіма іншими державами. Вона є підметом прав і обов'язків, які накладає хартія ОН, що є важливим джерелом міжнародного права; в такому розумінні УССР є також підметом міжнароднього права. Завдяки такому своєму статусові, УССР є членом 7 міжнародніх організацій в системі ОН і бере участь у багатьох комісіях різних органів ОН, в міжнародніх коференціях і з'їздах. УССР є також учасником цілого ряду міжнародніх договорів і конференцій.

Яке ж формально-правне становище УССР поза системою ОН з погляду сучасних теорій міжнарднього права? Тут на перше місце виступає проблема суверенности, яка, на думку доповідача, дуже складна.

Проблема суверенности дуже заплутана в модерній теорії права. Саме поняття суверенности є дискусійним. Більшість фахівців міжнароднього права західнього світу тепер приймають триступневий поділ держав, а саме: держава може бути:

а) цілком суверенною, або лише суверенною;

б) частково суверенною, або

в) залежною чи несуверенною.

В світлі конституційних змін 1944 р., УССР, як одна з складових республік СССР, могла б бути кваліфікована в другій категорії, себто як не цілком суверенна, або квазі-суверенна держава і підмет міжнароднього права з обмеженими правами. Але про те, чи не цілком суверенна, або квазі-суверенна держава може бути підметом міжнароднього права — не має ще досі одностайного погляду.

В цьому питанні є дві школи: одна вважає, що лише суверенні держави можуть бути підметом міжнароднього права і тим самим мати міжнародній статут. Прихильники цієї школи (наприклад, Кельзен, Кунц, Джезуп) вважають, що державу — члена федерації не можна вважати підметом міжнароднього права, хоч би з таких двох причин:

1) держава, вступаючи в федерацію, втрачає свою суверенність і незалежність, навіть перестає бути державою в розумінні міжнароднього права, коли вона бере на себе зобов'язання бути під авторитетом федерального уряду;

2) навіть коли держава — член федерації і посідає деяку владу в міжнародніх справах, це одначе не кваліфікує її як міжнародню особу, тому що ця влада-компетенція випливає з федеральної конституції, а не з міжнароднього права безпосередньо.

Друга школа (наприклад, Оппенгайм, Лаутерпахт, Шварценберґер, Губер та інші) виходить з того становища, що держава — член федерації, маючи деяку компетенцію чи права в міжнародніх питаннях, є тим самим частинно суверенною, або квазі-суверенною, як така вона може бути міжнародньою особою — підметом міжнароднього права, принаймні до деякої міри і для деяких справ. Цей міжнародній статус держава — член федерації може набути або через її власне право, себто через участь її у міжнародніх зносинах і тим самим вона не лише дістає певні права, але й бере на себе певні обов'язки перед міжнародним правом, які вона мусить виконувати; або вона може здобути собі міжнародній статус, як підмет міжнароднього права, через колективне визнання її міжнародньою організацією, наприклад, Об'єднанними Націями.

Проте і в цьому останньому питанні нема однозгідности серед фахівців міжнароднього права. Різниця поглядів стосується головно питання — чи визнання є лише декларативним, чи конститутивним актом, себто чи держава існує **перед** визнанням її іншими чи ні.

Німецький юрист Єлінек, що перший зформулював модерну конститутивну доктрину, каже, що «юридична особистість постає лише **після** обопільного визнання юридичної особистости». Іншими словами, лише визнання іншими державами дає державі статус міжнародньої особи і так робить її підметом міжнароднього права.

Опоненти цього погляду (наприклад, Ваттель, Гол, Муур, Брайрли) твердять, що держава є підметом міжнароднього права з хвилини як вона постала і що визнання її іншими державами лише стверджує її статус державности. Отож вже з самого початку свого існування держава бере на себе міжнародню відповідальність і обов'язки, без огляду на те, чи вона визнана іншими державами чи ні.

Хоча т. зв. «необхідні» передумови державности, як народ, територія, уряд і незалежність вважалися часом за леґальні критерії, встановлені міжнароднім правом, сьогодні вони вважаються швидше як лише фунціональні вимоги у визначенні державности. Відснутність того чи іншого з цих критеріїв, навіть протягом довшого часу, не вважається іншими державами за позбавлення леґально-правного статусу такої держави в міжнародньому праві. Таким чином, за **існуючі держави** часом вважалися держави **без** народу або території, наприклад, екзильні уряди (Польща, 1939-1945), без означених державних кордонів (наприклад, Албанія в той час, коли була прийнята в Лігу Націй), або Ізраїль, коли був прийнятий в Об'єднанні Нації. Також не цілком, або напів самостійні держави здобули правний статус в міжнародньому праві, як наприклад, Брітанські домінійони до 1939 р. та Філіппіни до 1946 р.

К. Варварів звернув особливу увагу на той факт, що визнання чи невизнання державности того чи іншого народу традиційно розглядається іншими державами майже виключно з погляду **їхніх** політичних міркувань. Але це ніяк не означає, як стверджують такі відомі знавці міжнароднього права, як Брітґе, Джезуп та інші, що міжнародне право аж доти не буде застосоване і не буде охороняти нову державу, поки та чи інша держава її не визнає, або не нав'яже з нею дипломатичних відносин. Здібність користуватися законними правами, брати на себе і виконувати правні зобов'язання під авторитетом міжнароднього права не є залежні від визнання чи нав'язання дипломатичних зносин. Бож визнання не творить держави: воно дає лише існуючій державі поширений міжнародній статус. Так, наприклад, невизнання червоного Китаю не означає, що та держава не існує, як також — з другого боку — визнання сучасного угорського уряду й утримування американської амбасади в Будапешті не означає, що Угорщина є суверенною державою.

Після доповіді відбулася дискусія, в якій брали участь І. **Замша**, п. **Падох**, С. **Процюк**, Є. **Стахів** та інші.

В заключному слові К. Варварів висловив думку, що дискутанти переважно звертали увагу на політичний аспект проблеми і шукали практичних висновків, що не було завданням його доповіді. Він піддав думку, що добре було б улаштувати в рамках УВАН у США ширшу наукову конференцію, присвячену всесторонньому розглядові питання державности УССР.

Н. Н.

Закордонна політика...

(Закінчення з 6-ї сторінки)

натяк на мировий договір між СССР і Східньою Німеччиною, який би, одначе, ґарантував Заходові доступ до Берліну, а його населенню — право вибору собі системи правління і життя, згідно з своїм бажанням.

В сучасній ситуації Захід більш ніж будь-коли мусить виявити компактність і рішучість супроти погроз Кремлю, який респектує тільки силу. Комуністична Москва не відважиться на війну доти, поки не матиме подавляючої матеріяльної переваги, вистачальної для осягнення перемоги над ворогом. Ще в 1921 р. Ленін сказав, що комуністи мусять бути «здібні уникати одвертого конфлікту з переважаючими ворожими силами». Не зважаючи, отже, на погрози і «блефи», це було відтоді основним принципом стратеґії Кремлю.

Не входить у тему цієї статті розгляд ставлення американської політики супроти національного питання в СССР і до національно-державницьких прагнень неросійських народів, бо дотепер жадний американський уряд не зайняв офіційного становища до цих питань, за винятком ствердження загального принципу про право всіх народів на самовизначення. Розуміється, що в умовах політики, скерованої на збереження сучасного статус кво, не можна очікувати актуалізації на Заході проблеми державної незалежности неросійських народів СССР, в тому й України.

В. ФЕДОРОНЧУК

Василь ОНУФРІЄНКО

СИМОН ПЕТЛЮРА

(Продовження з «УВ» ч. 26/1452)

8

Які тісні були ті семінарські стіни
Для юнака, що жив новим життям своїм,
Що болями болів своєї України,
Що пізнавав ідей пророчий рідний грім.

Що мріяв і ставав людиною тією,
Яка життя своє готова принести
За вибрану свою, за дорогу ідею,
Й не спиниться ніде, почавши твердо йти.

Наука не вдалась похмура семінарська,
Чи міг він там цвісти, де ще ніхто не цвів?
Полтавський РУП... Кубань. Гурток.
В'язниця царська.
Утеча закордон, утеча в дальній Львів.

О, як він виріс тут, у славнім місті Львові,
Де український дух тоді так вільно грав!
Лилися тут руслом палкі слова Франкові,
У сяйві мудрих дум Петлюра виростав.

Із радістю вертавсь додому з-закордону,
Окрилений, новий, змужнілий працівник,
Перо узяв собі за зброю й оборону,
Майбутній боротьби, країни провідник.

9.

Гомоніла земля українська, здригалися села,
Піднімалися крики від сірих обшарпаних стріх.
Неписьменність, нужда, доля справді така невесела,
Що боротись за долю, іти на відплату не гріх.

Десь ночами горять грізним зацвітом панські палати,
Десь конає прибитий жандарм в придорожнім рові...
Україна не спить, Україна чекає розплати,
Мріє мрії вона незабутні свої вікові.

На царів, на панів ще піднімуться гноблені, биті,
Тільки спалаху ждуть пересохлі густі бур'яни.
В стайнях коні ростуть чорногриві і легкокопиті,
Прилаштовують сідла і зброю ночами сини.

(Далі буде)

За спільний комбатантський журнал

Головна управа і крайові управи США і Канади Братства колишніх вояків 1-ї Української Дивізії Української Національної Армії; представники Братства Броди-Лев і голови станиць братства в Нью-Йорку і Філядельфії відбули 19. березня 1961 р. в Нью-Йорку пленарне засідання, на якому однодушно вирішено приступити до підготови видання одного українського комбатантського журнала спільно з ОбВУА й іншими українськими комбатантськими організаціями США і Канади.

Рівночасно конференція винесла однозгідну постанову про те, що з 1. квітня 1961 р. дотеперішній орган головної управи Братства «Вісті Братства колишніх вояків 1 УД УНА», з осідком в Мюнхені (Німеччина) перестає бути органом головної управи Братства.

Стверджуючи потребу існування **одного** українського комбатантського журнала, в виданні якого брали б участь усі існуючі українські комбатантські організації; стверджуючи, що продовжування існування кількох українських комбатантських журналів роздрібнює і так невеликі видавничі спроможності комбатантських органі-

(Закінчення на 8-й сторінці)

ЦЕ і ТЕ

З бльокнота спостережника

Лондон, п'ятниця 30. червня.

Є в нас категорія людей, які, поліпшивши себе у всіх відношеннях, раптом починають показувати симптоми снобізму: їм здається, що вони інакші, ніж решта; кращі, розумніші, поступовіші; українське громадське й політичне життя їх вже не задовольняє. Мовляв, от в англійців — там культура, там можливості!

Переважно це люди, що добре опанували англійську мову, і в чужому оточенні самотужки вони все ж ширять інформацію про українську справу. З-за плоту вони продовжують цікавитися життям і діяльністю української громади, не проти пополітикувати за чаркою, а деколи й кинути «до шапки» свою лепту. Деякі з них продовжують виписувати українські газети й книжки, але в більшості читають позичене. Вони роблять досить зусиль, щоб навчити своїх дітей рідної мови. Можна сказати, міщанська, дрібно-буржуазна категорія, моттом якої є: «Де б не жити, аби жити добре». З цією частиною суспільства ще можна миритися.

Але є ще одна категорія, яку б я назвав «пристосуванською юрбою». Ця порода в лиху годину випромінює зі себе максимум патріотизму. Вона обожнює провідників, ревно йде слідом за ними, аж поки небезпека минає. Потім, обрісши жирком, вона раптом відкриває, що своя національність її принижує, робить на ній політику «чужої людини». Ці люди, не знаючи добре навіть своєї мови, починають говорити між собою чужо-покаліченими звуками, забороняють дітям говорити по-своєму, насміхаються з усього українського, і якщо беруть участь в еміграційному житті, то хіба тим, що вдоволено плещуть «прокурорам на судах». Це новітній римський натовп, що одного дня падав на коліна перед новообраним папою, а наступного — волочив його по вулицях Риму, обезголовленого й поневіченого.

Два тижні тому я зустрів у Лондоні наших туристів з Шотляндії і вони розповіли про такий випадок у їхніх околицях. Англійська вчителька, випадково дізнавшись, що українська мама говорить до своїх дітей лише по-англійському, сказала дотичній учениці, чи вона думала про те, що одного разу ціла кляса може поїхати на Вкраїну на екскурсію і з цікавости заїде до її бабусі. Як же вона буде говорити з нею, не знаючи української мови? Дівчинка насторожилася, наполохалась і з місця запопадливо почала вивчати свою мову. А батьки? Здавалося б, що такий натяк від культурної англійки мусів би промовити до їхнього розуму. Але де! Вони й далі говорять між собою покаліченою англійською мовою. Не дарма галичани кажуть: «Шкода говорити!»

*

Роблячи запис про нашу культурну гвардію (з пам'яти, звичайно!), я пропустив кілька авторів, з-під пера яких вийшли чужими мовами надзвичайно вартісні праці. Щойно сьогодні, дочитуючи журнал «Сучасність» ч. 4, натрапив на нотатку д-ра В. **Маркуся** і відновив у своїй пам'яті. Не згадав я І. **Майстренка,** який написав монографію про боротьбізм; Ю. **Луцького,** професора Торонтського університету й автора студії про літературну політику в Україні; Б. **Галайчука,** що написав розвідку про статус УССР та Ю. **Бориса,** праця якого про совєтизацію України вийшла минулого року в Стокгольмі.

З цього видно, що публіцистика чужими мовами у нас заступлена багато краще, ніж література. Остання — ще тільки виривається в світ.

*

Відділ «легкої кавалерії» в Дніпропетровському, складений з комсомольців, зробив несподіваний рейд на місце, яке, напевно, не було на списках офіційних під'юджувачів. Хлопці, як виходить, проявили власну ініціятиву і налетіли на ресторан «Дніпро». При контролі виявилося, що багато м'ясних страв вагою були легші від установленого реґляменту. Члени «кавалерії» взяли за обшивку директора, і, видно не паньkалися з ним, бо газети пишуть, що контролери «поводилися з ним грубо». Склали акт і написали до газети допис, додавши фото директора, при тому затаврувавши останнього «злодієм і наживачем». Хлопці, мабуть, не знали, що директор «член партії на протязі 20-х років» і що йому запротеґує сам горком, а опісля й обком. А вийшло з цього ось що. Згаданий директор став директором нового ресторану. В його оборону виступили не тільки місцеві газети, а й республіканські, засудивши «грубе поводження з людиною» завзятих молодиків, закинувши їм «шкідливу ревність», мовляв, за якихось там двадцять грам на котлеті ображено й понижено заслуженого й відданного громадянина.

От якби «кавалеристи» були застукали на Озерці якусь тітку з відрізом шовку чи шевйоту, ото — пильність і боротьба з паразитами. Але. брати за обшивку головаря заведення, де постійно відживляються всі інші головарі, це... Зрештою, поставимо «і так далі».

О. КЕЙ

РОЗШУКИ

Вільний, ні до кого і ні до чого не прив'язаний українець віком 39 років бажає познайомитися з дівчиною чи вдовою віком до 43-х років, також і з дітьми, якщо вони шанують свою маму. Писати на адресу «УВ» для «Вільного».

Повідомлення

З ініціятиви головної управи ОУЖ у Німеччині діти українських суботніх шкіл і садочків при відділах ОУЖ — Мюнхену, Людвігсфельду і Моозаху — врочисто відзначать роковини Тараса Шевченка імпрезою **українські діти на чужині складають поклін Т. Шевченкові великому кобзареві України.**

Свято відбудеться в неділю 16. липня о год. 16-й у залі «Кольпінгтауз», Кірхенштр., доїзд трамваями 4, 9, 12, 19 до Макс Веберпляцу.

Запрошуємо ширші кола нашого громадянства взяти участь у цій імпрезі.

Вступ за добровільними датками.

Увага! Чистий дохід з імпрези призначається на придбання ювілейних видань творів Тараса Шевченка для шкільних бібліотек.

ГОЛОВНА УПРАВА ОУЖ
у Мюнхені

Історичне українське національно-релігійне...

(Закінчення з 5-ї сторінки)

катедральний хор з Нью-Йорку проспівав улюблену пісню Голови держави української Симона Петлюри: «Чуєш, брате мій»... Тоді відбулась урочиста передача почотом старшин, що возглавив ген. П. **Шандрук,** бойового прапора 3-ї Залізної Стрілецької дивізії (так іменованої Головним Отаманом) як також передача частини першої трумни Симона Петлюри, та срібної відзнаки Січових Стрільців — на знак з'єднання армій. Ген. П. Шандрук звернувся до Митрополита Іоана з словами: ...«Од віків Церква, держава і боголюбиве воїнство творили одно національне творивo, ім'я якому — суверенна українська нація. Український воїн завжди був нерозлучний з Богом, що відчув його на полях бою глибше, як хтобудь. Це наше малинове знамено, окроплене козацькою кров'ю в боях з нападниками, наїзниками і ворогами. Це живий свідок вояцької слави в боротьбі за Вітчизну. Збережіть, Владико Митрополите й Архиєпископ Мстиславе, цей малиновий стяг в стінах пам'ятника, аж до нового походу в Україну, як символ живої боротьби і поклик до зброї за волю Батьківщини».

Представники Юного ОДУМу — юнак **Чопівський** та юна внучка Архиєпископа Мстислава піднесли на малинових подушечках з бозументами частину трумни та срібну відзнаку, що її підніс Головному Отаманові полк. Євген Коновалець від корпусу Січових Стрільців. Митрополит, прийнявши реліквії, промовив:

«Дорогі христолюбиві лицарі! Я безконечно радий, що сподобив мене Господь із Ваших лицарських рук прийняти цей знаменний прапор, як ознаку непоборного духа українського воїна, бо й сам був воїном Христовим у війську. Ідея нашого пам'ятника зродилася там, за морем, в Україні, та переводиться в життя в країні волі. Цей перший пам'ятник ми будуємо в країні безсмертного Вашінґтона. Це пам'ятник визвольно-збройних змагань за Українську Народню Республіку, тому він має всенаціональне значення. Цей пам'ятник був закликом до шляхетної душі українського народу на еміґрації і цей наш заклик народ сприйняв, а сьогоднішня врочистість і масовість є цьому яскравим доказом. Нехай цей пам'ятник стане для нас тим духовним дороговказом, яким стала для нас свята Софія та Києво-Печерська Лавра. Наша доба, доба великих ще не здійснених мрій і надій. Тисячі, що полягли на полях бою, десятки тисяч розстріляних, сотні тисяч, що загинули в неволі на каторжних роботах, мільйони голодом заморених — про це все буде свідчити наш храм-пам'ятник. Будівлі його вимагає наша буремна доба. До цього кличе нас рідна Церква в Україні і в розсіянні суща. Цього сподіваються від нас герої і жертви нашої боротьби, що вопіють з знаних і невідомих могил.»

Після цього відспівано молитву за Україну. Короткий молебень та посвячення Київських реліквій відправив Архиєпископ Мстислав. При співі гимну «Тебе, Бога, хвалимо!», що виконує Нью-Йоркський хор, перевадиться побожне вмуровування київських святинь в стіни пам'ятника.

До народу промовляли: письменниця Людмила **Коваленко;** голова Української Православної Ліги С. **Капелюх;** від Українського Народнього Союзу Роман **Слободян,** що передав дар на пам'ятник в сумі 250 долярів, тут же був приявний новий голова УНСоюзу Йосип **Лисогір;** від Українського Конґресового Комітету привітав ред. Петро **Павлович;** голова Українського Робітничого Союзу Антін **Батюк;** архитект церкви-пам'ятника інж. Юрій **Кодар;** посадник м. Бавнд Бруку **Конрой,** колишній секретар праці за президента **Айзенгауера** і теперішній республіканський кандидат на губернатора Нью-Джерсі **Мічел;** від НТШ в Нью-Йорку проф. **Зайців;** від ЗУАДКу інж. **Харамбура;** Союзу Українок Америки пані Катерина **Пелешок;** голова ДОБРУСу інж. А. Н. **Гуздовський,** від Т-ва Броди-Лев д-р **Левицький** та ще багато представників від різних організацій, установ і середовищ, що фактично репрезентували ввесь український рід в Америці.

Після врочистого торжества у великій залі осередку Української Православної Церкви в Бавнд Бруці відбулося прийняття: єпископату, духовенства, церковних хорів, представників Церкви і громадянства. Під час багатої трапези грала оркестра молоді Свято-Троїцької парафії з Ньюарку під диригентурою проф. **Вожаківського.**

По обіді в сумежному Українському Селі відбувся ґрандіозний пікнік, що його влаштувало братство й сестрицтво церкви св. апостола Андрія Первозванного.

Всі ці врочистості мали глибоко-релігійний і патріотично-національний зміст та свідчать про духову й національну зрілість української христової громади.

Мит. прот. о. К. ДАНИЛЕНКО-ДАНИЛЕВСЬКИЙ

ЛИНВОХОДИ

(Закінчення з 1-ї сторінки)

вирішуватися не купкою еміґрантських «теж патріотів» і «теж сепаратистів». Воїстину це так!

І це звідси від цього історичного факту віє той могутній свіжий вітер великої правди, що здмухує геть усіх цих трагікомічних танцюристів, як на хисткій линві реакційних і шкурних інтересів виконують свій танець живота.

Багатомільйонового народу, його великих історичних прагнень не можна сьогодні списати з рахунку ані сильним волею реакціонерам, ані слабодухим маловірам і сліпакам. Не можна втримати таких народів сьогодні (та ще коли їх так багато!) ані в становищі московських кріпаків («хоч як це хитро завуальовано», мовляв той самий Р. Аратян), ані переселити їх та похоронити їхні ідеї на «цілині». Модерна історія розвивається в напрямку їхніх інтересів, світова думка й світова опінія діє саме в цьому напрямку, перерішуючи долю останніх імперій. П. СІЧИНСЬКИЙ

Виправлення помилок

В «УВ» ч. 22(1448) за 28. 5. 1961 р. в поемі Ол. Запорізького «Сибір» в 18-му рядку згори надруковано: «Щоб свій угамували азіятський шал.», а має бути: «Щоб свій **угамувати** азіятський шал.»

У статті **Ол. Ізгульця** «Українофобство й провокація» («УВ» ч. 26/1452 за 25. 6. 1961 р.) на стор. 3 в 2-й колонці, в 7-му рядку згори надруковано «рашними найболее активными антисе-», а має бути: **«що в Україні »пышно расцветал** антисе-». І на стор. 6 в 4-й колонці, в 11-му рядку згори надруковано: «3-3,5 мільйонів усієї жидівської людности в Росії.», а має бути: **«5 200 805** усієї жидівської людности в Росії.»

В кореспонденції з Америки під наголовком «Ідеться про те, якою має бути українська зовнішня політика» («УВ» ч. 27/1453 за 2. 7. 1961 р.) на 4-й стор. в 3-ій колонці, в 35 рядку згори надруковано: «ки, крім шляху через АКВ, немає і що», а має бути: **«ються. Чи вони, справді, переконані,** що».

В Шановних авторів і читачів прохаємом вибачення за недогляди.

Ред. «УВ»

За спільний комбатантський журнал

(Закінчення з 7-ї сторінки)

зацій — конференція Братства вирішила, в продовженні своєї дотеперішньої одинадцятирічної видавничої діяльности, зробити крок вперед і приступити до підготови видавати один український комбатантський журнал, спільно з іншими українськими комбатантськими організаціями. Виносячи таку постанову, конференція керувалася моментами доцільности і потреб українського комбатантського життя в глибокому переконанні, що таке рішення знайде повну підтримку членства Братства, членства й управ інших українських комбатантських організацій і українського громадянства.

В конференції брали участь: від головної управи Братства: Л. **Ортинський,** Б. **Бігус** (Канада), Є. **Шипайло,** К. **Григорович,** Я. **Терлецький,** В. **Гриньох;** від крайової управи Канади: М. **Малецький,** С. **Гуляк;** від крайової управи США: І. **Скіра,** Б. **Артимишин,** М. **Гись,** В. **Лотоцький,** Я. **Колодій,** В. **Зуляк;** від Братства Броди-Лев: Б. **Левицький,** Л. **Стеткевич,** Г. **Яремчук;** від станиці Філядельфія — В. **Заброцький;** станиця Нью-Йорк — Я. **Балабан.**

Напередодні конференції, в суботу 18. березня ц. р., відбулася товариська зустріч представників Братства й інших українських комбатантських товариств, на яких з коротким словом виступали ред. І. **Кедрин-Рудницький,** д-р І. **Козак** і д-р Л. О. Ортинський.

ПРЕЗИДІЯ ПЛЕНАРНОГО ЗАСІДАННЯ

P. S. Що журнал «Вісті Братства колишніх вояків 1-ї дивізії УНА» з 1. 4. 1961 р. є органом лише крайової управи Братства в Німеччині (повідомлено в ч. 102 за червень), відразу стало помітно, бо поміщення такої тенденційної статті, як М. Стечишина «Українські комбатантські організації» не робить чести ані журналові, ані Братствові. Ред. «УВ»

З нагоди відкриття пам'ятника Шевченкові перед будинком парляменту в Вінніпезі відбудеться великий з'їзд українців Канади. На з'їзді виступить збірний український хор з усієї Канади, який матиме понад 1000 осіб. Підготовкою репертуару цього масового хору вже займається колеґія диригентів. У Вінніпезі створено збірний мистецький ансамбль українського танцю, що виступить і на з'їзді.

Українські Вісті

Тижневик політики, культури і громадського життя

РЕДАҐУЄ КОЛЕҐІЯ

Адреса редакції й адміністрації „U K R A I N S K I W I S T I"

(13b) Neu-Ulm/Donau. Schließfach 32

Місячна передплата «УВ» в Німеччині, включно з пересилкою, коштує 3.50 нм.